

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XIV-ТО обикновено Народно събрание.

Първа извънредна сесия.

XV заседание, сряда, 2 юлий 1908 г.

(Открито отъ председателя г. Х. Славейковъ, въ 3 ч. и 15 м. слѣдъ пладне)

Председателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Секретаръ П. Войниковъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Г. Дончевъ, Х. Конкилевъ, С. Палавѣвъ, И. Паликрушевъ, Д. Папазовъ, Г. Радойковъ, А. Русевъ, Д-ръ Х. Танчевъ, Г. Тишевъ, П. Тодоровъ I, Б. Токевъ и А. Христовъ)

Председателъ: Отъ 172 души народни прѣдставители не сж на лице 12, а 160 присѣдствуватъ. Въ такъвъ случай, намирамъ засѣданието за редовно.

Секретарь г. Копринаровъ ще прочете съкратения протоколъ отъ миналото засѣдание.

Секретаръ Г. Копринаровъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XIV-то засѣдание)

Председателъ: Има ли нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители да направи бѣлѣжка върху прочетения протоколъ? (Никой не се обажда) Приема се за редовенъ.

Г-да народни прѣдставители! Депутацията по отговора на тронната рѣчь, вчера има честта да се прѣдстави на Негово Царско Височество Князьтъ. Слѣдъ прочитането на отговора, Негово Царско Височество произнесе слѣдната рѣчь:

„Г-не прѣдседателю,

Г-да народни прѣдставители,

Съ задоволство изслушахъ думитѣ, които отъ името на народното прѣдставителство ми отправихте. Честитъ съмъ, че мога съ народнитѣ избраници да размѣня мисли, сподѣля чувства и закрѣпя надежди: нали вашата мисия, както и моята, състои въ това да вникваме сѣ по-дълбоко

въ народната, душа, да схващаме по-ясно въжделенията народни, та съ най-цѣлесъобразни срѣдства да осигуряваме общественото благо; а тая задача значително се улеснява при взаимното запознаване на непосредственитѣ мандатери на народа съ върховния му вождъ.

Приятно ми е да отбѣлѣжа, че въ вашата срѣда, покрай по-старитѣ труженници на общественото поле, сега съглеждамъ една струя отъ млади сили, които за пръвъ пътъ се изкачватъ по трънливия — ала благороденъ — пътъ на служене народу.

Разчитайки, че културната си мисия въ благословената отъ Бога хубава България ще мога да продължа съ досегашната жаръ, бидейки подкрѣпенъ и отъ новитѣ растящи поколения, азъ пожелавамъ само, за да бждатъ успѣхитѣ ни по-сигурни, да прѣцѣняваме обстойно нашитѣ начинания, като хладнокръвието и мъдростта ни бждатъ най-добритѣ помощници.

Трогнатъ съмъ отъ чувствата, които ми засвидѣтелствувате, по случай моето бракосъчетание съ Княгиня Елеонора, и ви благодаря сърдечно за това отъ нейно и мое име, а тѣй сжщо и за вашитѣ благопожелания за прѣстоноаслѣдника.

Да живѣе Българскиятъ народъ!“ (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Ще съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпилъ въ Събранието законопроектъ отъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията за свръхсметенъ кредитъ отъ 37.490 л. Той своеврѣменно ще бжде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Разрѣшилъ съмъ отпускъ на народния прѣдставителъ г. Н. Къневъ 7 дена отъ днеска.

Минаваме къмъ дневния редъ. Има думата г. докладчикътъ по Прѣславския изборъ.

Докладчикъ Н. Коцевъ: Г-да народни прѣдставители! Въ едно отъ миналитѣ засѣдания докладвахъ станалия изборъ въ Прѣславската околия, кждѣто сж избрани съ болшинство Добри Алексиевъ и Александъръ Стамболийски. Изборътъ инакъ е вървѣлъ правилно. Само въ едно заявление е казано напоследъкъ, че кандидатътъ Александъръ Стамболийски нѣма 30 години; затова провѣрката на избора бѣ отложена, за да се доставятъ документи, отъ които да се види ясно възрастта на избрания кандидатъ. Такива удостоверения има прѣдставени двѣ и една телеграма, които азъ ще прочета. (Чете)

„Удостоверение
№ 375.

Славовското селско-общинско управление, Татарпазарджишка околия, съ настоящето си удостоверява, че Александъръ Стамболийски, жителъ на с. Славовица, сжщата околия, е записанъ по избирателния списъкъ на сжщото управление прѣзъ 1907 г. по пореденъ № 27, на 29 години; а прѣзъ настоящата 1908 г., е записанъ по списъка на пореденъ № 26, на 30 (тридесетъ) години.

Горното чрѣзъ печата на сжщото управление и подписитѣ се удостоверява и се издава на Стамболийски, за да му послужи, гдѣто има нужда.

с. Славовица, 19 юний 1908 г.

Кметъ: Г. Кехайовъ.

За секретаръ-бирникъ: Хр. Д. Силаделовъ.“

Друго удостоверение отъ: (Чете)

„Енорийския свещеникъ на Славовската енория, № 16, 19 юний 1908 г., с. Славовица.

Удостоверение.

Славовскиятъ енорийски свещеникъ при црѣквата „Св. Пророкъ Илия“ въ с. Славовица, околия Татарпазарджишка, удостоверява, че метрически черковни за раждания книжа не сж водени, т. е. вписвани до 1885 (хилядо осемстотинъ осемдесетъ и пета) година.

За увѣрение се дава настоящето на Александъръ Стамболийски, да му послужи кждѣто стане нужда.

Енорийски свещеникъ:

Димитъръ Ивановъ Габерски.“

До Министра на вътрѣшнитѣ работи е изпратена една телеграма отъ Садово отъ 25 юний, която гласи: (Чете)

„№ 3418. Споредъ прѣдставенитѣ свидѣтелства, записано 1895 г. въ матрикуларния списъкъ на Садовското земледѣлческо училище, че ученикътъ Александъръ Стоименовъ Стамболийски отъ с. Славовица, Ихтиманска околия, роденъ 20 октомврий 1879 г., е постѣпилъ въ училището 1 септемврий 1895 г. и изключенъ съ министерска заповѣдъ отъ 1 декемврий 1897 г. № 1163, за кражба на бутилки вино отъ избата. № 1414.

Директоръ: Калчевъ.“

(Ржкоцлѣскане отъ мнозинството. Смѣхъ)

Г-да народни прѣдставители! Споредъ прочетенитѣ по-рано двѣ удостоверения и споредъ прѣдставеното свидѣтелство отъ Александъръ Стамболийски въ миналото засѣдание, излиза, че той има 30 години, а споредъ датата на раждането му, упомената въ телеграмата отъ Садовското училище, излиза, че той нѣма 30 години. При все това, комисията е на мнѣние изборътъ да бѣде утвърденъ.

А. Вапевъ: Защо? Искаме мотиви.

Докладчикъ Н. Коцевъ: Мотивитѣ на комисията, за да се утвърди този изборъ, сж слѣднитѣ. Има на рѣка три официални документи, отъ които двата издадени отъ църковнитѣ органи, единиятъ отъ общинското управление, съ което се удостоверява, че избраниятъ кандидатъ Александъръ Стамболийски има повече отъ 30 години; а пѣтъ дадената телеграма отъ Садовското училище е единъ второстепененъ документъ, въ който е казано, че Александъръ Стамболийски нѣма исканата отъ закона 30-годишна възраст, обаче тукъ не е казано, сжществува ли онова кръщелно свидѣтелство, което е прѣдставилъ той тогава като ученикъ въ училището, или не.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: По какъвъ начинъ е издадено това удостоверение отъ общинското управление и тѣзи двѣ отъ църковнитѣ власти?

Докладчикъ Н. Коцевъ: Кръщелното свидѣтелство подъ № 131, връзка 36, което г. Стамболийски прѣдстави въ миналото засѣдание, е издадено отъ архиерейския намѣстникъ въ Ихтиманъ, възъ основа на едно свидѣтелство, подписано отъ трима стари хора въ с. Славовица...

Н. Поповъ: Махаленско свидѣтелство?

Докладчикъ Н. Коцевъ:... махаленско свидѣтелство, прѣдставено отъ г. Стамболийски. Второто удостоверение № 375, пакъ отъ Славовското общинско управление, е издадено сега, пакъ по молбата на Александъръ Стамболийски. И третото удостоверение отъ 19 юний, отъ енорийския свещеникъ, за че въ тѣхната енория не сж водени списъци за ражданията, е издадено пакъ по молбата на Александъръ Стамболийски.

Прѣседателъ: Г-нъ министърътъ да вътрѣшнитѣ работи има думата.

Министъръ М. Такевъ: Г-да прѣдставители! За да не попадне народното прѣдставителство въ нѣкой безизходенъ пѣтъ и понеже не е желателно да се касиратъ депутати току за щѣло и нещѣло, а народното прѣдставителство за туй даде пълно доказателство, че то иска да се произнася съвършено добросъзнатно и при пълно знание на нѣщата, и още защото правителството, както ви казахъ и миналиятъ пѣтъ и сега потретвамъ, се съ-

вършено дезинтересира отъ изборитѣ, но иска да се даде едно правилно разрѣшение на всичкитѣ въпроси, които се повдигатъ въ Камарата, защото отговорността еднакво я сподѣля и парламентътъ и правителството, затуй завчера азъ бѣхъ, който ви казахъ: понеже има оспорване на годинитѣ на г. Стамболийски, то, за да се не каже, че ние надвѣ-натри сме прѣтупвали изборитѣ—както вече казвахъ, че надвѣ-натри сме ги гледали, колкото да се каже, че сме ги гледали — добръ ще бѣде да се освѣтли комисията и тогава да докладва. Какъ се тя освѣтли? Първо, има едно удостоверение отъ кмета на Славовската община, отъ което се вижда, че по избирателнитѣ списъци за 1907 г. той се значилъ 29 години, а по избирателнитѣ списъци на 1908 г. той се значилъ 30 г. Това не е нищо. Защо? Защото въ нашата конституция е казано: може да бѣде народенъ прѣдставителъ този, който въ деня на изборитѣ е навършилъ 30 години, да е вече встъпилъ въ 31-та. Значи, избирателнитѣ списъци нищо не доказватъ: той е въ 30-та година, но не е навършилъ 30 години. Трѣбва на 25 май да е билъ свършилъ 30 година. Това едно.

Второ, трѣбваше да се иска отъ общинското управление удостоверение по матрикуларнитѣ списъци, по които ние служимъ въ армията, колко години е писанъ тоя човѣкъ. Отдѣ сж взели, че въ избирателнитѣ списъци сж го писали на 29 и 30 години; отдѣ взеха тази цифра? Нали има матрикуларни списъци; нали по тѣхъ служимъ военната си повинностъ; нали по тѣхъ е обложенъ, казва г. Стамболийски, съ данѣкъ? Отдѣ го обложи провѣрочната комисия съ данѣкъ? Тя го обложи въз основа на единъ матрикуларенъ списѣкъ. Е добръ, вземете едно удостоверение отъ общинското управление, кога се значи, че е роденъ г. Стамболийски по този матрикуларенъ списѣкъ. Тамъ е казано: еди коя година, еди кой мѣсець. Защото, казахъ ви го и тогава, и сега ще повторя, когато се освободи България, на всички момчета, които освободението завари родени, се направи списѣкъ — за какво? — за военната имъ повинностъ. Ако г. Стамболийски е роденъ прѣди освободението, той не може да не бѣде записанъ въ матрикуларнитѣ списъци, защото по тѣхъ се взема и първиятъ, и вториятъ, и третиятъ, и 28-иятъ наборъ. Значи, има матрикуларни списъци: по тѣхъ отбиваме военната си повинностъ. Така щото, такива списъци има, и почтената комисия, прѣдседателството трѣбваше да се обърне къмъ кмета, чрезъ Пазарджишкия околийски началникъ, и да вземеше такова едно удостоверение, или же да искаше отъ мене, като Министъръ на вътрѣшнитѣ дѣла, и азъ щѣхъ да разпореда да се даде такова едно удостоверение, за да бѣде народното прѣдставителство напълно освѣтлено.

Но има друго едно нѣщо, което е по-важно. Директорътъ на Садовското училище, за което се повдигна тукъ въпросъ, удостоверява въ една те-

леграма, че споредъ прѣдставеното удостоверение тамъ — защото вие знаете, че когато единъ ученикъ иска да постѣпи въ училище, трѣбва да прѣдстави три документа: първо, метрическо свидѣтелство, кога е роденъ — това свидѣтелство е безусловно необходимо за кое да е учебно заведение, второ, свидѣтелство за здравословното състояние и, трето, свидѣтелство кѣдѣ е билъ до това врѣме на наука—директорътъ на училището казва: споредъ свѣдѣнията, които се иматъ — а тѣзи свѣдѣния сж въз основа на едно удостоверение—той се е родилъ на 20 октомврий 1879 лѣто. Кой е издалъ това удостоверение? Искахте ли го? Ако бѣхте се обърнали къмъ мене, азъ щѣхъ да заповѣдамъ да се донесе самиятъ оригиналъ на това удостоверение, което се храни въ архивата, или да ми се прѣдстави единъ заверенъ прѣписъ. Отдѣ г. директорътъ ви удостоверява, че е роденъ на 20 октомврий 1879 лѣто — значи, че ще навърши 30 години на 20 октомврий 1909 година? Вие имате удостоверение отъ едно държавно учрѣждение. Този директоръ не е измукалъ отъ прѣститѣ си това число 20 октомврий 1879 лѣто. Какъвъ интересъ е ималъ директорътъ на Садовското училище, г. Калчевъ, да смучи отъ прѣститѣ си аргументи? Ето защо, при туй положение на нѣщата, изборътъ пакъ не ще може да се гледа днесъ, и затова азъ ви моля да се върне той въ комисията и почитаемота комисия да се обърне било къмъ мене, или направо до учрѣжденията и да вземе всичкитѣ автентични свѣдѣния, да ги докладва на Камарата и тогава вие, при пълно знание на нѣщата, нѣма да задавате този въпросъ за мотиви, защото вие ще имате удостоверението, въ което може да е казано — да кажемъ — че противното е вѣрно.

При туй, пакъ добавямъ, че нѣма никакво значение за правителството, или за когото и да е, този изборъ, защото ние не се боимъ отъ никого, но тукъ трѣбва, както ви казахъ вече, да намира отгласъ само истината. А истината ще намѣри отгласъ само тогава, когато имаме прѣдъ себе си всичкитѣ тия документи, за които ви говоря. Вчера вие видѣхте, какъ азъ, като прѣдставляющъ правителството тукъ, се противопоставихъ на назначението на каквато и да е анкета въ Никополъ, защото нѣмаше основание. Ако се иска анкета само на дума, ние не сме голѣми партизани на такива анкети. Ако има насилие, които дѣйствително да сж изнудили свободата на избирателитѣ, ще касираме избора, но ако нѣма такива насилие, нѣма защо да го касираме. За насъ нѣма приятели и неприатели — тукъ всички сме народни прѣдставители. Тѣй гледаме на този въпросъ. Но защото ние искаме да бѣдемъ крайно справедливи, да тържествува тукъ само правдата, затуй и днесъ ви моля, г-да прѣдставители, да се съгласите, да се отложи този изборъ за два дена още и да се изискатъ телеграфически всичкитѣ тѣзи документи и тогава да дадете справедливо разрѣшение: ако г. Стамбо-

лийски има 30 години, да остане въ Камарата; ако ги нѣма, ще отиде да порасте и нека, дай Боже, слѣдъ допълнителнитѣ избори да се яви тукъ, и ние пакъ ще го слушаме, както го слушахме и досега.

Прѣдседателтъ: Има думата г. Златановъ.

М. Златановъ: Сега се получи единъ документъ, който трѣбва да бѣде съобщенъ. На Татарпазарджишкия околийски началникъ, слѣдъ редъ телеграми, се е удало възможностъ да прѣдстави слѣдующето удостовѣрение на Славовското общинско управление. (Чете):

„У удостовѣрение.

Славовското селско-общинско управление, Татарпазарджишка околия, съ настоящето си удостовѣрява, че Александъръ Ст. Стамболийски, жителъ на с. Славовица, сѣщата околия, е записанъ по новата сѣмейна книга на сѣщото управление, че се е родилъ прѣзъ 1876 г., а по старата нищо се не знае, защото е изгорѣла, съ общинската архива прѣзъ 1900 г.

Освѣнъ това удостовѣрява, че по избирателния списѣкъ за 1907 г. е записанъ на 29 години, а по тоя за 1908 г. на 30 години.

Освѣнъ това удостовѣрява, че като се направи справка по училищната книга, заведена за посѣщаване училището, се оказа, че той е роденъ прѣзъ 1877 г., а е постѣпилъ въ училището прѣзъ 1884 година.

Горното се удостовѣрява и се издава, за да послужи кѣдѣто има нужда.

Кметъ: Г. Кехайовъ.

Секретаръ-бирникъ: Г. Тодоровъ.“

Нѣкой отъ мнозинството: Кога е роденъ?

М. Златановъ: Роденъ е въ 1877 г. — вземете, ако щете 31 декемврий — а е постѣпилъ въ училището прѣзъ 1884 г.

И. Хаджиевъ: За войникъ нѣма ли казано кога е виканъ?

М. Златановъ: Нѣма казано. — Тази провѣрка е направила комисията. Началникътъ е отговорилъ кѣсно, защото го е нѣмало. Тѣзи свѣдѣния можахъ да се добиятъ.

Министъръ М. Такевъ: Тази депеша слѣдъ доклада ли е получена?

М. Златановъ: Да, да, сега се получи.

Министъръ М. Такевъ: Тя не се докладва одежъ.

М. Златановъ: Да, защото сега се донесе.

Министъръ М. Такевъ: При туй положение на нѣщата, г. Стамболийски има 30 години и затуй изборътъ му би трѣбвало да се утвърди.

М. Златановъ: Да се гласува.

Д. Драгиевъ: Азъ искамъ думата, за да изтъкна тукъ, какво е било мнѣнието на г. Такева, когато се е утвърждавалъ неговиятъ изборъ.

Отъ мнозинството: А-а-а!

М. Златановъ: Послѣ. Сега да се утвърди изборътъ.

Отъ мнозинството: Да се гласува!

Прѣдседателтъ: Турямъ на гласуване прѣдложението на комисията: да се утвърди изборътъ въ Прѣславската избирателна околия. Който е съгласенъ съ това мнѣние на комисията, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Утвърждава се.

А. Стамболийски: Искамъ думата за едно малко обяснение, г-нъ прѣдседателю.

Отъ мнозинството: Свърши се вече.

А. Стамболийски: Азъ съмъ визиранъ тукъ въ една телеграма.

Отъ мнозинството: Нѣма нужда отъ обяснения.

Прѣдседателтъ: Добрѣ, имате думата, г-нъ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г-да! Едно обяснение искамъ да дамъ, защото вие ржкоплѣскахте на едно нѣщо, което се събщи въ една телеграма.

Отъ мнозинството: А-а-а!

М. Златановъ: Свърши се вече.

И. Хаджиевъ: Оставете го, бе джанъмъ! (Глъчка)

Прѣдседателтъ: Моля тишина, г-да! Имате думата, г-нъ Стамболийски.

А. Стамболийски: Азъ искамъ да чуete моитѣ обяснения. Г-да! Още когато се разглеждаше по-напрѣдъ въпросътъ за моята възраст, азъ ви заявихъ тържествено, че имамъ повече отъ 30 години; обаче, менѣ ми направи впечатление заинтересоваността на г. Министра на вътрѣшнитѣ работи . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Да, ама въ твоя полза.

Прѣдседателтъ: По този въпросъ нѣма за какво да се говори.

А. Стамболийски: Моля! — . . . и менѣ ме очудваше защо той желае да се рови въ моитѣ

младенчески и дѣтски години. И когато се питахъ, това азъ не можахъ да си го обясня съ друго, освѣнъ съ желанието да се отклони отъ почвата на принципиалната борба съ своитѣ политически противници и да постави тази борба на лична. Това е неговото желание.

Отъ мнозинството: Въпросътъ се свърши. (Глъчка)

А. Стамболийски: Моля, моля, азъ искамъ да се обясня! Ако помните полемиката, която той е водилъ въ вѣстникитѣ, вие ще забѣлѣжите, че той има въобще навикъ да води такава борба. Ние бѣхме свидѣтели на състезанията, които той имаше съ г. Теодорова.

Прѣседателътъ: Моля, г-нъ Стамболийски, това не е лично обяснение. Ако ще говорите по телеграмата, добръ; ако не, не Ви давамъ думата по-нататѣкъ.

А. Стамболийски: Азъ съмъ противъ дребнавитѣ разправии и съмъ избѣгвалъ тѣзи разправии, и съмъ ги избѣгвалъ не затуй, че съмъ ималъ нѣкакъвъ пороченъ животъ като общественъ дѣецъ, а избѣгвалъ съмъ ги затуй, защото съмъ ги смяталъ унижителни за самитѣ борци. Моята мечта е била, заедно съ падането на стамболиститѣ да се прѣмахнатъ и приемиътъ на оная безобразна борба. (Глъчка)

Прѣседателътъ: Г-нъ Стамболийски! За това не Ви е дадена думата. Отнемамъ Ви думата.

А. Стамболийски: Вие ми дадохте думата.

Прѣседателътъ: Само за обяснение, по телеграмата.

Д-ръ Н. Наковъ: Г-нъ Стамболийски! Прѣди да Ви утвърдятъ избора мълчахте като риба, а сега вдигате гюрюлтия! (Глъчка)

Прѣседателътъ: Г-нъ Наковъ! Нѣмате думата. (Глъчката продължава)

Д-ръ Н. Наковъ: Вамъ Ви се даде думата само за обяснение по телеграмата. За нищо друго. Вие злоупотреблявате съ търпението ни. (Шумъ)

А. Стамболийски: За лично обяснение. Имамъ думата и ще говоря . . . (Квесторътъ г. Савовъ го кара да прѣкжне)

Прѣседателътъ: Нѣмате думата. (Глъчка) Моля ви, г-да, пазете тишина.

Г-нъ Динковъ, като докладчикъ на избора въ втората Ловчанска избирателна околия, има думата.

Докладчикъ Г. Динковъ: Ще докладвамъ избора въ втората Ловчанска избирателна околия. Въ тази избирателна околия отъ 7.012 души избира-

тели, явили сж се и гласоподавали 3.582. Отъ тѣхъ получили сж гласове 1.404 Гено Дереевъ, 1.368 Петъръ Пеневъ, 2.164 Александъръ Стамболийски и 2.214 Гено Денчовъ. Никакви заявления и контестации не е имало и отъ протоколитѣ се вижда, че изборътъ е ставалъ съвършено редовно.

Мнѣнието на комисията е да се утвърди изборътъ. Касателно г. Стамболийски бѣше оставенъ да се докладва за утвърждение слѣдъ като прѣдстави нужнитѣ документи, но понеже той ги вече прѣдстави, изборътъ трѣбва да се утвърди и по отношение на него.

Прѣседателътъ: Понеже никой не иска думата, ще туря на гласуване мнѣнието на комисията за утвърждение на избора, произведенъ въ втората Ловчанска избирателна околия. Който е съгласенъ да се утвърди този изборъ, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Утвърждава се.

Има думата докладчикътъ по Шуменския изборъ, г. Ничевъ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Ще ви докладвамъ, г-да народни прѣдставители, избора, произведенъ въ първата Шуменска избирателна околия.

К. Мирски: По вота за г. Стамболийски, който бѣше на дневенъ редъ, искамъ думата. Трѣбваше да се прѣкратятъ дебатитѣ. Не бѣха прѣкратени дебатитѣ. Вотътъ е незаконенъ. Протестирамъ!

Гласове: А-а-а!

Прѣседателътъ: Моля тишина, г-да.

К. Мирски: Събранието има думата по протеста, който правя. Питайте Събранието, да-ли да ми дадете думата. Не ме лишавайте отъ думата — не е Ваше право; не бѣха прѣкратени дебатитѣ.

Прѣседателътъ: Не сте искали думата, г-нъ Мирски. Моля Ви, сѣднете си.

К. Мирски: Не бѣха прѣкратени дебатитѣ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Тритѣ секции сж въ гр. Шуменъ, една въ с. Кулфаларе, петата въ с. Терби и шестата въ с. Айдоглу. Общото число на полученитѣ гласове е слѣдующето: кандидатътъ Янко Симеоновъ — 3.119, Василъ Мантовъ — 3.125 и Мехмедъ Ефенди Кесимъ Заде — 3.132. Слѣдъ това слѣдватъ гласовѣтъ на демократическата листа, на чело съ г. Атанасъ Краевъ 2.741. Разликата въ гласовѣтъ е само 378.

Н. Козаревъ: Не е между всички.

Докладчикъ М. Ничевъ: Между най-високитѣ цифри — играе разликата имъ 2—3 гласа. Прѣзъ врѣме на избора сж подадени нѣколко заявления и двѣ контестации. Тѣзи контестации могатъ да се раздѣлятъ на двѣ, едната отъ които интересува

личността на кандидата Кесимъ Зааде, и другата, която интересува тримата кандидати наедно.

Въпросът, който се прави за Мехмедъ Ефенди Кесимъ Зааде, е слѣдующиятъ: че той е билъ свещенослужащъ, както се казва „рухание“, и като такъвъ, споредъ чл. 47 отъ нашия избирателенъ законъ, не могълъ да бѣде избираемъ. Въ тази смисълъ сж прѣдставени двѣ удостовѣрения, издадени едното отъ Шуменския мюфтия, съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Шуменското окръжно мюфтийско съдилище удостовѣрява, че Шумненецътъ Кесимъ Зааде Мехмедъ Ефенди е свещено-служителъ (Рухание) за че той е възнаграденъ отъ Едренската „Махрачъ Паясж“ — възнаграждение, което се дава на духовни лица, а не другиму. Затова същото има издадено Султанско ираде, за което за въвеждането му въ изпълнение е заповѣдано на садразамина въ Цариградъ, а тоя послѣдниятъ, на 5-й Мухаремъ 1322 г. (по египра) съ № 9 е прѣдписалъ на отоманския въ София комисаръ, който пъкъ съ писмо № 5857 отъ 14 мартъ 1320 г. до Шуменския окръженъ мюфтия е съобщилъ за това.“ — Направи се справка въ Външното министерство до началника на изповѣдното отдѣление, до главния секретаръ и драгоманина за естеството на тази титла, която е била дадена на кандидата и се оказа дѣйствително, че това „Махрачъ паясж“ е една титла, която се дава само на духовни лица; но съ такава титла могатъ да се ползватъ и лица, които не сж на служба, които не изпълняватъ функции на духовно лице. За разлика отъ православното вѣроизповѣдание, извѣстно е, че у насъ единъ свещенослужителъ остава такъвъ...

В. Милевъ: Да се прочете цѣлиятъ документъ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Азъ го четохъ.

В. Милевъ: Документътъ на Министерството на външнитѣ работи?

Докладчикъ М. Ничевъ: Справка направихъ азъ самъ. Документъ нѣма. Ако Събранието желае, може да постанови да се направи справка. Азъ казвамъ това, което ми казаха въ Министерството. Докато у насъ едно лице е ржкоположено единъ път за свещеникъ и остава такова докрай, макаръ че не може да има енория или е отчислено, у мохамеданитѣ не е тъй; у тѣхъ едно лице, щомъ прѣстане да изпълнява функциитѣ си, то може да земе каквато и да е свѣтска длъжностъ, може да упражнява всѣкакви занятия. На това основание и на основание свѣдѣнията, които доби комисията отъ Външното министерство, тя взема рѣшение, че по това не може да става и въпросъ: да-ли кандидатътъ Мехмедъ Ефенди Кесимъ Зааде може да бѣде избранъ или не, и дойде до заключение, че той може да бѣде такъвъ.

Министъръ М. Такевъ: Сега свещенодѣйствува ли?

Докладчикъ М. Ничевъ: Сега не свещенодѣйствува. Има удостовѣрение отъ общинското управление въ Шуменъ № 3.721, че е прѣстаналъ да свещенодѣйствува отъ 1903 г.

Вториятъ родъ контестация, която се прави срѣщу тоя кандидатъ е тая, че за избирането му се е правила агитация отъ Цариградъ. Отъ тамъ нѣкой си Есадъ Ахмедъ и Доспатски Мустафа, който билъ нѣкакъвъ си чиновникъ въ Държавния съвѣтъ...

С. Савовъ: Да се прочете това писмо на Доспатски.

Докладчикъ М. Ничевъ: Писмата сж много на брой — 6, но сж съ едно и сѣщо съдържание. Прѣводътъ е направенъ официаленъ отъ Министерството на външнитѣ работи и съдържанието му е слѣдующето. Тѣ сж изпратени отъ Доспатски на нѣколко лица въ околията и съдържанието имъ е това: (Чете)

„Родолубиви и усърдни господине,

Тѣзи дни ще има избори за народни прѣдставители и всѣкому е извѣстно, че тамъ ще излизатъ нѣкои шарлатани и съ разни лъжи и обѣщания ще измаматъ мюсюлманския народъ и послѣ ще гледатъ да му унижатъ правата. За да не стане това и за да не се кае отпослѣ, непрѣмѣнно трѣбва да изберете за народенъ прѣдставителъ Фазилетлу — въ скоби е отбѣлзано „добродѣтелниятъ“ — Кесимъ Зааде Ефенди, който е отъ Шуменскитѣ улеми — въ скоби е казано „доктори по богословието и шерийскитѣ закони — тѣй като извѣстни сж усилията, които той отъ тридесетъ и повече години насамъ е положилъ за запазването на правата на Негово Величество Халифа и на мюсюлманитѣ. Всѣки много добръ знае, че той особено се е трудилъ за джамитѣ, месидитѣ и мюсюлманскитѣ училища. Той е единъ добръ и далновиденъ вѣрнопоподаникъ, отъ когото мюсюлманитѣ иматъ полза; та всички оставете на страна личнитѣ разпри и гледайте да спечелите избора. Това е необходимо за васъ. Понеже спокойствието ви тамъ ще зависи отъ това, то трѣбва да се потрудите.

Много здраве на всички приятели.

25 априлий 1908 г.

(Подпись на изпрачаща)

Есадъ Ахмедъ, Доспатски Мустафа.“

Тѣзи писма сж на брой 5, а не 6 както се каза, защото едното, което е прѣведено на турски, е написано отъ самия кандидатъ — то е безъ особено значение, съ едно невинно съдържание е. Казва се въ него: „Азъ имамъ намѣрение и този път да се кандидатирамъ. Нѣкои недобросъвѣстни хора прѣскаатъ слухъ, че нѣма да се кандидатирамъ, обаче, азъ имамъ намѣрение да се кандидатирамъ.“ Това е съдържанието на това писмо. А съдържанието на другитѣ 5 писма е като първото, което прочетохъ.

Комисията съчете тия писма за неимѣюща такава значение, което може да повлѣче касиране или анкетиране на избора на кандидатитѣ, защото ги счита, че сѣ частни писма, отправени отъ Доспатски до частни лица, и не се знае, да-ли се е агитирало въ такава смисълъ за този кандидатъ, че той „всѣки път“, — както е казано тукъ — „се е грижилъ за запазване правата на Негово Величество Халифа.“ Та затова комисията счита, че тѣзи писма не сѣ отъ такава значение, да го лишатъ отъ правото да бѣде избраникъ.

Сега ще се докладватъ контестацитѣ, които рисуватъ личността и на тримата кандидати. Заявления въ връме на избора има подадени на брой 6 до прѣдседателя на избирателното бюро. Едно заявление има подадено отъ застъпника на листата, която е спечелила избора, че нѣкакви стражари, безъ позволение на прѣдседателя, агитирали. Това заявление е оставено безъ внимание. Казано е въ резолюцията на прѣдседателя така: „Понеже отъ справката, която се направи, се оказа, че това не се потвърждава.“

Второ заявление има подадено отъ сѣщия кандидатъ, че е имало стражари, пуснати въ разни мѣста на селото, та да се съберѣли тѣзи стражари наедно, и бюрото, макаръ че не е било нужно, е разпоредило, да се опрѣдѣли специално мѣсто за тѣзи стражари и тѣ сѣ били отведени тамъ.

Трето заявление има, подадено отъ сѣщия застъпникъ, за освобождаването на едно лице, което е било арестувано на втория етажъ на изборното здание. Веднага е намѣрено едно лице, името на което не е споменато, и веднага е било освобождено.

Четвъртото и петото заявления сѣ подадени отъ кандидата на демократическата листа Хюсеинъ хаджи Хасановъ, че нѣкои лица били агитирали и размѣнявали бюлетинитѣ въ самото изборно мѣсто. По тѣзи двѣ заявления отпослѣ сѣ били, както ще ви прочета, заведени и слѣдствени дѣла, затуй нѣма да ги докладвамъ, а ще ги спомена въ свѣдѣнията, които дава паркетътъ. Отъ паркета при Шуменския окръженъ съдъ има прѣдставено едно удостоверение, че има заведени прѣдъ слѣдствения тамъ участъкъ двѣ слѣдствени дѣла подъ № № 84 и 85 за подкупъ на избиратели. Споменаватъ се както имената на лицата, които сѣ взели, така сѣщо и имената на тѣзи, които сѣ дали този подкупъ.

В. Мантовъ: Тукъ трѣбва да бѣдете подробни: да кажете имената на всички.

Докладчикъ М. Ничевъ: По трима сѣ. Извадки съмъ направилъ отъ удостоверението. Азъ не считамъ за нужно да докладвамъ удостоверението, защото е много дълго.

В. Мантовъ: Имената?

Докладчикъ М. Ничевъ: Не е важно имената. Имената сѣ упоменати въ удостоверението на паркета.

М. Златановъ: Нѣма нужда имената.

В. Мантовъ: Числото искахъ да знамъ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Удостоверения има двѣ и по трима души има въ всѣко удостоверение. Безразлично е да се споменаватъ имена.

Друго слѣдствено дѣло има № 78/1908 г., заведено за отпускане безплатно нѣколко дни прѣди избора шуменската общинска кариера. Указва се, че отъ тази кариера който е искалъ да вади камъни, е могълъ да вади, но е трѣбвало да плати извѣстна такса, обаче оплакване има въ такава смисълъ, че нѣколко дни, 25 дни прѣди избора, тази кариера е била отпускана даромъ на всички, които сѣ имали нужда отъ камъни и пѣсокъ, и веднага слѣдъ избора е било наредено да се взема такса, както е било това 25 дена прѣди изборитѣ. Та и по този случай има заведено слѣдствено дѣло, № 78/1908 г.

Друго слѣдствено дѣло № 86/1908 г. има заведено затова, че нѣкои лица сѣ гласоподавали по два пѣти. Слѣдствено дѣло № 88 има заведено, че извѣстни лица — имената на които се упоменаватъ — сѣ раздавали чужди карти на избирателитѣ и сѣ тия карти тѣзи лица сѣ гласоподавали. Въ тази смисълъ има заведено дѣло № 87/1908 г. и дѣло № 88/1908 и срѣщу лица, имената на които се упоменаватъ, а именно: Христо Маджаровъ, Василь Топаловъ, К. Дюкмеджиевъ, че били агитирали въ изборното мѣсто; че Христо Маджаровъ въ агитацията си за Хасанъ Хасановъ, кандидатъ на демократическата листа, казвалъ, че той е билъ „jeune“ младотурчинъ, билъ противъ Султана и че не е отъ османска вѣра, и казвалъ: вие не можете да отидете въ Цариградъ, защото тамъ има море, а който е противъ Кесимъ Зааде, той щѣлъ да бѣде удавенъ въ морето или хвърленъ въ Цариградския зѣнданъ. Такава е била агитацията, такава я прѣдавамъ.

Комисията, като взема прѣдъ видъ оплакванията, които сѣ направени, че е имало подкупъ къмъ избирателитѣ, като се споменаватъ и имената на лицата, които сѣ взели подкупъ и имената на тѣзи, които сѣ дали подкупъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Колко пари сѣ взели подкупъ?

Докладчикъ М. Ничевъ: Не се казва. — На второ мѣсто комисията, като взе прѣдъ видъ оплакването за отпускането даромъ, и само прѣди избора, общинската кариера въ Шуменъ; на трето мѣсто, че се е експлоатирало твърдѣ много съ името на кандидата Кесимъ Зааде, като се е прѣдставлявалъ, че той е приятелъ на Султана и който е противъ него, той е противъ Султана и като се е експлоатирало твърдѣ много и срѣщу кандидата на демократическата листа Хасанъ Хасановъ, че той е лице опасно, че той щѣлъ да затвори джамиитѣ на мохамеданитѣ —

намъри, че всички тия агитации сж отъ естество да повлияятъ на турското население, и рѣши, сж болшинство на гласовѣтъ, да подложи този изборъ на анкета.

Прѣседателътъ: Има думата г. Златановъ.

М. Златановъ: Г-да народни прѣдставители! Длъженъ съмъ да съобща слѣдующето. Настоящиятъ изборъ се разгледа отъ толкова души, колкото се явиха въ комисията. Нѣмаше 25 души — потрѣбното число, а колкото се явиха, и сж болшинство се донушна анкета. Съобщавамъ го, за да не стане дума, че не е имало нѣжното число и да се не упрекне комисията въ нередовностъ.

Обаждатъ се нѣкои: Колко души?

М. Златановъ: Около 18 души.

Докладчикъ М. Ничевъ: 22-ма.

А. Стамболийски: Деветъ души ли бѣха за анкета?

М. Златановъ: Моля, моля! Въ комисията въ послѣдно врѣме членовѣтъ не се явяваха на заседание, врѣме да чакаме нѣмаме; тукъ ще се разисква изборътъ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Бѣха се явили 22-ма.

М. Златановъ: Отъ 22-ма души 12 бѣха за анкета, 9 противъ.

С. Савовъ: Единъ се въздържа.

М. Златановъ: Да. — Азъ съмъ длъженъ да обади туй, за да не ме упрекнете.

Прѣседателътъ: Има думата г. Рожевъ.

С. Рожевъ: Г-да народни прѣдставители! И азъ съмъ членъ на провѣрочната комисия по изборитѣ. Когато разглеждахме Шуменския изборъ, дѣйствително, комисията не бѣше въ пълния си съставъ.

Мнѣнията сж двѣ по два важни въпроса. Именно, по първия въпросъ: има ли духовно звание Кесимъ Зааде и, ако има, подлежи ли на касиране или не, или ако нѣма духовно звание подлежи ли на утвърждение изборътъ или не? Този въпросъ въ комисията сж болшинство се рѣши въ смисълъ, че Кесимъ Зааде нѣма духовно звание и, слѣдователно, по тази причина неговиятъ изборъ не може да бѣде касиранъ. Моето мнѣние обаче е, че Кесимъ Зааде има духовно звание. Моето мнѣние е, че Кесимъ Зааде, изпълнявалъ или не духовна служба, то не е важно за Народното събрание, а важното е, че има духовно звание. А туй е напълно установено, то е ноторно отъ книгата по изборното дѣло. Има ли веднажъ той духовно звание, безъ да гледаме ходилъ ли е въ джамия или не, извършвалъ ли е духовни трѣби или не, казвамъ: стига че

има духовно звание, за да ни се даде това основание, да касираме Кесимъ Зааде.

По втория въпросъ, г-да народни прѣдставители, тоже, както казахъ, комисията намъри сж болшинство, че, дѣйствително, при произвеждането на изборитѣ упражнило се е извѣстно морално влияние върху турското население. Кесимъ Зааде, възползуванъ отъ това, че има високо духовно звание, е ходилъ между турското население и въ нѣкои джамии е заклѣвалъ правовѣрнитѣ мюсюлмани да гласоподаватъ всички за него. Туй обстоятелство, което се изтъква въ контестацитѣ, ако е вѣрно, то има голѣмо значение за народното прѣдставителство. Ако Кесимъ Зааде е отишълъ дотамъ сж своитѣ домогвания да получи гласовѣтъ на избирателитѣ, щото да ги вика въ джамиятъ и да ги кълне, повтарямъ, това обстоятелство има важно значение и народното прѣдставителство слѣдва да го провѣри.

Втората причина, поради която мнозинството въ комисията гласува за анкета е, че сжщиятъ този Кесимъ Зааде, като се е прѣпорѣчалъ за близъкъ приятель на халифа, нѣщо което се вижда отъ книгата по дѣлото, казва на избирателитѣ: „Мислете, че онзи, който не гласува за менъ, когато трѣгне да се изселва за Цариградъ, ще намъри дѣното на морето“. За едно турско население, сж такъвъ мораленъ уровеньъ, сж такова разбиране, каквото е нашето турско население, позволено ми е да кажа, че може да се направи въздѣйствиe; защото то си казва: „Ние днесъ сме въ България, по утрѣ ще трѣгнемъ за Цариградъ, и ако Кесимъ Зааде донесе, че сме били противъ него, а той е най-близъкъ човѣкъ на халифа — той е високъ чиновникъ тамъ, високъ турски сановникъ — ще си кажатъ тѣзъ прости хорица: „туй ще ни послѣдва: ще намъримъ дѣното на морето“. Ето защо, ако дѣйствително си е служилъ Кесимъ Зааде сж такива срдства, то е основателно и напълно основателно искането на комисията да се произведе анкета. Тази анкета е наложителна затуй, защото я искатъ и самитѣ избрани лица. Въ комисията, избранитѣ лица заявиха прѣдъ насъ, че сж съгласни да се анкетира този изборъ и намъ не ни остава нищо друго, освѣнъ за тѣхната честъ и да запазимъ да не ставатъ въ бѣдѣще такива злоупотрѣбления сж изборнитѣ агитации, налага се на народното прѣдставителство да се съгласи съ мнѣнието на комисията за произвеждане една анкета.

А по първия изборъ, г-да, на г. Стамболийски, ползувамъ се отъ случая да кажа, че той мина незабѣлъзано, безъ да се даде думата на народнитѣ прѣдставители, които искаха да говорятъ противъ него. Азъ протестирамъ противъ това.

Прѣседателътъ: Този изборъ мина. Има думата г. Башевъ.

Отъ прѣдставителитѣ: Нѣма го.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Козаревъ.

Н. Козаревъ: Г-да народни прѣдставители! Като членъ на провѣрочната комисия, длъженъ съмъ да заявя, че и азъ бѣхъ единъ отъ тѣзи които искаха утвърдението на избора. По-голямата частъ отъ присѣствувалитѣ въ комисията г. г. народни прѣдставители приеха да се анкетира този изборъ. Отъ даннитѣ, които имаме при изборното дѣло, азъ не намирамъ съществени основания да избираме анкета, защото назначената анкета ще трѣбва да отиде да провѣри да-ли г. г. кандидатитѣ, които сж избрани, г. г. Мантовъ и Симеоновъ, съ своето лично морално влияние сж агитирали и да-ли сж могли да упражнятъ морално влияние между избирателитѣ и да ги убѣдятъ да гласуватъ за тѣхъ; същото трѣбва да се каже и за Кесимъ Зааде; значи, трѣбва една парламентарна анкетна комисия да отиде да провѣри моралното влияние отдолу. Азъ мисля, че за това нѣщо не трѣбва да се допуца анкета. Има единъ същественъ мотивъ — че кариерата е отпусната безплатно. Доколкуто можахъ да изуча този въпросъ, това е станало възъ основание на рѣшението на Шуменския общински съвѣтъ, и г. г. избранитѣ твърдятъ, че то е станало съ съгласието на г. Министра на вътрѣшнитѣ работи.

С. Вабаджановъ: Кои сж общински съвѣтници?

Н. Козаревъ: То е безразлично, г-нъ Вабаджановъ. Ние утвърдихме Софийския изборъ, когато въ контестациитѣ се посочваше, че Софийската община е отстъпила даромъ мѣста на нѣкои избиратели и слѣдъ деня на избора се запрѣтило да строятъ на тѣзи мѣста. Това и да е вѣрно, азъ мисля, че не е достатъчно, да назначимъ една анкетна комисия, да провѣри тѣзи обстоятелства.

Ето защо азъ мисля, че г. г. народнитѣ прѣдставители ще намѣрятъ, че даннитѣ, които имаме при дѣлото, не сж достатъчни, да ни заставятъ да приемемъ една анкетна комисия, която да провѣри моралното влияние на избранитѣ.

Азъ съмъ за утвърдяването на избора.

Прѣдседателътъ: Има думата докладчикътъ г. Ничевъ.

Докладчикъ М. Ничевъ: Имамъ да забѣлѣжа, че мотивитѣ на комисията, за да се подвъргне този изборъ на анкета, не сж само тѣзи, за които говори г. Козаревъ, да се провѣри моралното влияние на кандидатитѣ; споменатитѣ отъ мене факти сж мотивитѣ, поради които комисията намѣри за нужно да се анкетира този изборъ, именно, указва се на лицата, които сж взели подкупъ, указва се и на лицата, които сж дали този подкупъ.

Н. Козаревъ: Тѣ сж трима души.

Докладчикъ М. Ничевъ: Искамъ да забѣлѣжа, че не е само това съображение на комисията —

да-ли се е оказало или не морално влияние, за да се подвъргне този изборъ на анкета. И послѣ, важно е да се знае, да-ли се е експлоатирало съ името на Кесимъ Зааде, както и съ името на кандидата отъ демократическата листа, че е противъ Султана.

Н. Козаревъ: Това е работа на агитаторитѣ.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Пешевъ.

П. Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не виждамъ никакъвъ сериозенъ поводъ, на основание на който да се иска анкетирането на този изборъ, освѣнъ обстоятелството, че приятели на болшинството, хора отъ този градъ, Шуменъ, сж пропаднали. Съжалявамъ и азъ, че едноврѣмешниятъ мой приятель г. Краевъ е пропадналъ; но това не ми дава основание, да искамъ и азъ анкетирането на избора въ Шуменската околия, позната по борческия си духъ въ продължение на десетки години — една околия, която никога не се е поддавала подъ влиянието на правителството, а се е борила противъ всички режими. И не може да се говори току тѣй голословно за тая околия, че тя се е повлияла отъ агитацията на нѣкое си лице, което заплашвало турцитѣ, че ако не гласуватъ за Кесимъ Зааде, щѣли да ги давятъ въ морето; че избирателитѣ отъ Шуменската околия се изплашили, че ще бѣдатъ „издавени“ въ морето, ако не гласуватъ за Кесимъ Зааде, и отъ тоя страхъ, изплашени, лишили се отъ волята си и били принудени да гласуватъ за Кесимъ Зааде. Да се говори по такъвъ начинъ за български избиратели, че ще бѣдатъ заплашвани съ удавяне въ морето, когато се изселватъ въ Турско, това е, най-малко, лекомислено, и несериозно е да се поддържа подобно нѣщо.

С. Розковъ: На-ли казахте, г-нъ Пешевъ, че нашитѣ избиратели нѣматъ съзнание?

П. Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Ние прѣкарахме тукъ много избори безъ контестация, безъ протестъ, безъ да се вземе рѣшение за анкетирането имъ, макаръ да имаше толкова заявления за анкетирането на тия избори. Говорѣше се и се твърдѣше, поддържаше се въ сериозни контестации, за влиянието, упражнявано отъ властѣта, за насилия дори упражнявани отъ властѣта, но Народното събрание остави безъ послѣдствие всички тѣзи заявления, като смѣташе, че избирателитѣ сж въ достатъчно, въ голѣмо съзнание, за да не се поддаватъ на такива влияния, отѣто и да идатъ тѣ. И сега, когато прѣдлежи да се провѣри единъ изборъ, въ който сж избрани трима опозиционери, явява се комисията да иска отъ Народното събрание анкетирането на тоя изборъ. Кждѣ бѣше тази комисия да поиска анкетирането на избори, дѣто сж избрани правителствени кандидати и когато редъ насилия, и морални и материални, сж били упражнявани, и това се казваше съ подписи и съ

указване на имена въ констестациитѣ. Народното събрание остави тия заявления безъ послѣдствие. Завчера по Казанлъшкия изборъ се чете едно окръжно отъ мюфтията до мюсюлманското население въ Старозагорския окръгъ...

С. Савовъ: Това окръжно е анонимно.

П. Пешевъ: ... да дѣйствува и да избира правителствени кандидати, тъй както мюсюлманското население е било дѣйствувало винаги по избори, и Народното събрание съчете, че тъй окръжно, изходяще отъ една официална властъ, не е могло въ нищо да повлияе на резултата на избора. А сега се явява едно заявление тукъ, че агитаторитѣ въ Шуменска околия били говорили отъ името на Халифа; че избирателитѣ били заплашвани съ авторитета на Кесимъ Зааде, били заплашвани съ нѣкакво удавяне въ морето отъ лица, които не сж имали никаква властъ и по никакъвъ начинъ не сж могли сериозно да заплашватъ избирателитѣ. Да се поддържа и да се иска анкетирането на избора за такова незерриозно пѣщо, азъ мисля, че нѣма никакво основание. Вчера г. Мирски ви цитира мнѣнието на вашия покоенъ шефъ, г. Каравеловъ, въ което той настояваше, че винаги презумцията е, че опозиционнитѣ кандидати сж избрани редовно и правилно; защото, естествено е, че никогато опозиционнитѣ агитатори и кандидати нѣматъ на разположението си онѣзи сръдства, които иматъ кандидатитѣ на властта, за да могатъ да прѣдолѣятъ надъ тѣхъ и да се избератъ. За да се избере опозиционни кандидати сръщу онѣзи на правителството, което разполага съ такива и всевъзможни сръдства, изисква се, щото тия кандидати дѣйствително да сж събрали много царвули, за да агитиратъ между избирателитѣ си и изисква се, щото тѣ да иматъ голѣмо уважение между избирателитѣ си, за да могатъ да бждатъ прокарани. Особено това може да се каже за Шуменската околия, защото не само авторитетътъ, съ който се ползува пропадналия кандидатъ г. Краевъ, е билъ побѣденъ отъ авторитета на неговитѣ съперници, но и авторитетътъ на властта, която е помагала въ случая на г. Краева, е билъ наддѣлянъ отъ влиянието и надмощието морално, което сж имали кандидатитѣ на опозицията, които сж спечелили.

Г-да народни прѣдставители! Опозицията въ настоящето Народно събрание е толкова нищожна, щото ще бжде грѣхота отъ ваша страна да посѣгате на нея и да искате касиране за единъ нищоженъ поводъ. Ние не искаме милостъ, не искаме туль да стоимъ по ваше благоволение: ако намѣрите, че този изборъ е по-пороченъ, отколкото сж изборитѣ, вслѣдствие на които вие сте дошли тукъ, въ Народното събрание, касирайте го; но тѣзи поводи, които се изтъкнаха, сж свършено нищожни.

Трѣбва да кажа нѣщо и за това, дѣто въ констестацията се изтъква, че нѣколко души сж били под-

купени, за да агитиратъ въ полза на избраницитѣ. Поменавя се тукъ само за трима души, само за три гласа, че сж били подкупени за въ полза на избраницитѣ кандидати. Ако е тъй, ако тъй обстоятелство се провѣри и докаже чрѣзъ една съдебна присѣда, влѣзла въ законна сила, какво може да повлияе на избора, особено като се говори тукъ, че нищо не е констатирано въ какъвъ размѣръ и въ какво този подкупъ е билъ даденъ, за да се повлияе на избирателитѣ въ полза на избраницитѣ кандидати? Говори се, че било заведено дѣло сръщу нѣколко лица, които сж агитирали на изборното мѣсто и които най-много агитирали противъ пропадналия кандидатъ отъ мюсюлманското население; но азъ мисля, че това не е поводъ за една анкета и не е поводъ да се опорочи единъ изборъ, защото знае се по кой начинъ ставатъ агитациитѣ отъ двѣ съперничащи страни по единъ изборъ. Това става не само въ България, ами въ цѣлия свѣтъ. Вамъ е познатъ разказътъ на Маркъ Твенъ, какъ е билъ опозоренъ единъ най-честенъ човѣкъ, когато си положилъ кандидатурата за народенъ прѣдставитель — намѣрили несществуващи обвинения, за да го очернятъ. Въ политическитѣ и обществени борби се прибѣгва, за жалостъ, къмъ тѣзи сръдства да се черни противникътъ съ най-черни краски. Това сръдство е било употребявано въ настоящитѣ избори и най е било употребено отъ уважаемия г. Министъръ на вътрѣшнитѣ работи, сръщу всички свои политически противници: той ги е чернилъ съ най-черни краски, наричалъ ги е хайдуци, крадци; погребвалъ ги; обявявалъ ги за луди и искалъ пропадането имъ въ изборитѣ; но тази агитация отъ страна на г. Министра на вътрѣшнитѣ работи не даде поводъ на никому да иска анкетирането на тѣзи избори, дѣто такава агитация се е водила отъ него. Всѣки отъ насъ, когато се бори съ своя противникъ, несъмнено употребява прѣувеличени сръдства, за да черни своя противникъ, за да го направи прѣдъ избирателитѣ недостоеенъ за тѣхния гласъ; но това не значи, че изборътъ трѣба да бжде анкетиранъ или касиранъ, ако се допусне, че такова едно сръдство е било употребявано сръщу единъ пропадналъ кандидатъ. Така е и въ случая, дѣто се говори за агитациитѣ на нѣкой си Маджаровъ сръщу пропадналия кандидатъ отъ мюсюлманското население. Слѣдователно, такава една агитация, такъвъ единъ мотивъ не може да бжде сериозенъ, за да се иска анкетиране на избора.

Тукъ се говори още, че Шуменското градско-общинско управление било отпуснало нѣкой си кариера за пѣськъ и камъни на жителитѣ отъ гр. Шуменъ, за да се ползуватъ отъ нея. Азъ не виждамъ въ това нѣщо да е опороченъ изборътъ въ Шуменската околия, защото не виждамъ, че Шуменското градско-общинско управление да е разпоредило отъ тая кариера ползуването само за ония, които ще гласоподаватъ за избраницитѣ отъ тая околия. Безъ разлика на партии, отъ тази

кариера сж се ползували всички избиратели отъ Шуменската градска община; слѣдователно, това не е могло съ нищо да повлияе на този изборъ. Подобно едно обвинение за облаги отъ властта ние виждаме да има почти въ всѣки изборъ, особено на избраницитѣ отъ демократическата партия. Знае се и се поддържа, че навѣждѣ — може би, нѣйдѣ истинско, може би, нѣйдѣ неистинско — сж били обѣщавани и сж се давали облаги на ония, които дадатъ обѣщание, че ще гласоподаватъ въ полза на кандидатитѣ отъ демократическата партия. Тукъ е извѣстно, въ града, въ Столицата всѣкакви облаги сж били обѣщавани и всѣкакви облаги сж били давани на ония избиратели, които сж гласоподавали въ полза на кандидатитѣ на демократическата партия. Всѣки, който искалъ да се ползува отъ тѣзи облаги, отивалъ и се е ползувалъ. Това е било навѣждѣ изъ България, въ по-голяма и по-малка степенъ; но това не значи, че съ такива едни дѣйствия, на която да е община или държавна властъ, е могло съ нищо да се повлияе на изборитѣ, било въ гр. София, било въ Софийската околия, било въ коя да е друга околия.

Г-да народни прѣдставители! Въ Шуменската избирателна околия сж се избрали опозиционери, благодарение на грамаднитѣ усилия, които тѣ сж положили, за да спечелятъ този изборъ. Не може да се приеме, че тѣхното влияние ще е било по-голямо отъ влиянието на властта. Тѣхното морално влияние не може да опозори, не може да опорочи избора, защото то е едно морално влияние на лица, които не разполагатъ съ никаква властъ, и такова едно тѣхно влияние може да бѣде само непрѣпорѣчително, но не и осѣдително. Ако единъ кандидатъ, който не разполага съ никаква властъ, упражни морално влияние, това негово морално влияние не е запрѣтено отъ закона и не е осѣдително. А въ случая нищо подобно не се е констатирано. Да иде анкетата въ гр. Шуменъ и да констатира тия факти, които тукъ се изнесоха отъ уважаемия г. докладчикъ, и да се докладва въ положителна смисълъ, че туй, което се заявява сега отъ пропадналиитѣ кандидати, е истинско, не може съ тия данни, не може само на тия основания и поводи Народното събрание да касира единъ изборъ, какъвто е тоя въ Шуменската околия. Азъ мисля, че Народното събрание ще направи актъ на справедливостъ, актъ на равноправностъ, като погледне и на тия контестації тѣй, както погледна на контестаціїтѣ по изборитѣ въ ония околии, дѣто бѣше спечелила демократическата партия.

Що се касае до духовното звание на избрании Кесимъ Зааде, азъ мисля, че тоя въпросъ е разрѣшенъ отъ свѣдѣнията, които Министерството на външнитѣ дѣла и на изповѣданията е дало на провѣрочната комисия за визираното лице, че то сега не е лице, което има духовно звание, защото съ прѣставането да изпълнява длъжността и служ-

бата на духовно лице, то вече не е такова; че въ туй отношение трѣбва да се прави разлика между духовнитѣ лица отъ мюсюлманско вѣроизповѣдание и тия отъ православно вѣроизповѣдание. Единъ мюсюлманинъ може да бѣде днесъ духовно лице, а утрѣ, като прѣстане да изпълнява духовната си служба, прѣстава да бѣде духовно лице. Кесимъ Зааде е прѣстаналъ да изпълнява духовната си служба, слѣдователно, той нѣма духовно звание. Този въпросъ за духовното звание на Кесимъ Зааде е билъ разгледанъ и въ IX-то обикновено Народно събрание, дѣто слѣдъ справкитѣ, направени въ Министерството на външнитѣ дѣла и на изповѣданията и слѣдъ разискванията, въ които сж взели участие и свѣдущи лица отъ мюсюлманско вѣроизповѣдание, той се е разрѣшилъ въ тази, именно, смисълъ, въ каквато смисълъ е и докладътъ на почитаемата провѣрочна комисия.

Ходатайствувамъ, прочее, г-да народни прѣдставители, прѣдъ видъ на тия съображения, които имахъ честъ нажко да изложа прѣдъ васъ, да се не съгласявате съ мнѣнието на провѣрочната комисия и да не назначите никаква анкета, а чисто и просто да утвърдите станалия въ Шуменската околия изборъ, защото той е правиленъ и редовенъ.

С. Рожевъ: Азъ ще моля да попитаме избраниитѣ, поддържатъ ли заявлението си въ провѣрочната комисия за анкета.

С. Вабаджановъ: Нѣма нужда да се питатъ.

П. Пешевъ: Трѣбва да отговоря, понеже това се счита единъ аргументъ. — Народното събрание не може да бѣде въ разпореждането и волята на избраницитѣ, за тѣхното желание и за тѣхна нѣкаква честъ да назначи анкета, да стане провѣрка. Народното събрание не може по капризъ да прави анкета, че такова било желанието на г. Мангова или на г. Кесимъ Зааде. Ние не се водимъ само по тѣхнитѣ желания, ние трѣбва да вземемъ самостоятелно рѣшение. Ако има основания да се назначи анкета, ще назначимъ; но намъ не обврзва мнѣнието или желанието на избраницитѣ. Нѣма нужда по тѣхенъ кефъ, по тѣхно желание Народното събрание да влиза въ разходи и да взема рѣшения противорѣчиви на ония, които е взело по-рано.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Коцевъ.

Н. Коцевъ: Азъ, г-да народни прѣдставители, като членъ отъ провѣрочната комисия, и тамъ бѣхъ противъ всѣкаква анкета по този изборъ, защото мотивитѣ за тази анкета сж така слаби, както бѣха слаби и мотивитѣ по други нѣкои избори, които ние утвърдихме.

Само едно имамъ да заявя: въ избирателния законъ е ясно казано, че духовни лица — безъ разлика, да-ли изпълняватъ своята духовна служба, или не — не могатъ да се избиратъ, слѣдователно, и Кесимъ Зааде трѣбва да бѣде касиранъ.

Прѣседателъ: Има думата г. Министърът на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Не щѣхъ да вземамъ думата по този изборъ, ако не бѣхъ прѣдизвиканъ отъ Карловския народенъ прѣдставителъ г. Козаревъ и отъ Севлиевския народенъ прѣдставителъ г. Пешевъ. Г-нъ Козаревъ казва, и тукъ въ София твърдѣха нѣкои, че за да се избератъ тукашнитѣ прѣдставители на демократическата партия, общинското управление било прѣдоставило „Коньовица“ и „Три-кладенци“ на избирателитѣ. Този аргументъ се подхвърли и отъ другари на г. Козарева по отговора на тронното слово. Съжалявамъ, че тогазъ не можахъ да дамъ нужнитѣ освѣтления по въпроса, защото, едно, че врѣмето бѣ много напѣднало и, второ, защото общинското управление, къмъ което се бѣхъ обърналъ да ми даде най-точни свѣдѣния и обяснения по това обвинение, малко закъснѣ. Днесъ се ползвамъ отъ случая да отхвърля това обвинение отъ двамата почтени прѣдставители на лѣвицата и да ви кажа, че никога тукашното общинско управление не е прѣдоставило нито „Коньовица“, нито „Три-кладенци“ на разпореждането на избирателитѣ срѣщу условието да избиратъ правителствени кандидати. И за да бждете по-добрѣ освѣтлени, слушайте какъ стои въпросътъ съ заграбването на мѣста въ „Коньовица“ и „Три-кладенци“. (Чете)

„Софийско градско-общинско управление, отдѣлъ технически, отдѣление регулационно, № 17.126, 26 юний 1908 г., София.

До г. Министра на вътрѣшнитѣ работи.

Въ изпълнение устната Ви заповѣдъ по даденитѣ прѣзъ разни врѣмена и произволно завзети градски мѣста въ мѣстността „Коньовица“, имамъ честь да Ви дамъ, г-не министре, слѣдующитѣ обяснения:

Прѣзъ 1888—1893 г. сж отстъпени 678 мѣста; обаче отъ тѣхъ само около 150 мѣста сж застроени, а другитѣ сж останали празни градски мѣста, навѣрно, поради голѣмата отдалеченостъ тогава и мочорливостта на терена. Отъ тия 150 мѣста 104 сж напълно изплатени и снабдени съ крѣпостни актове.

Заграбването на мѣстата е почнало най-напѣдъ прѣзъ 1900 г. Съ рѣшение на общинския съвѣтъ отъ 14 юлий 1901 г. подъ № 32 ст. 2, помощникъ директорътъ на техническия отдѣлъ е докладвалъ въпроса по произволното застрояване прѣзъ есенята на миналата 1900 г. и началото на текущата 1901 г., на около 95 къщи (около 70 издолмени и покрити и 25 скелети непокрити) върху празни мѣста въ „Коньовица“, застроителитѣ на които сж подали заявление, за да не се разтурятъ постройкитѣ имъ, като се задължаватъ мѣстата да изплащатъ на срокове.

Г-нъ юрисконсултътъ А. Малиновъ, по тогава дѣйствуващия законъ за благоустройството, е далъ

мнѣние, че всички постройки, направени безъ разрѣшение на Общинския съвѣтъ, и въпрѣки закона за благоустройството на населенитѣ мѣста, могатъ да бждатъ съборени отъ Общинското управление, само по съдебенъ редъ, т. е., слѣдъ като общинското управление се одобие съ рѣшение отъ съдилищата за събарянето имъ.

Слѣдъ разискване на този въпросъ Общинскиятъ съвѣтъ е рѣшилъ: „1) За всички градски мѣста въ „Коньовица“, на които сж направени до днесъ постройки и на които сж започнати до 30 кв. метра, притежателитѣ на тия постройки да плащатъ наемъ по 10 ст. на кв. метръ годишно; 2) за всички градски мѣста въ „Коньовица“, на които сж направени и на които сж започнати до днесъ едноетажни постройки повече отъ 30 кв. метра притежателитѣ имъ да плащатъ наемъ по 20 ст., а за двоетажнитѣ по 50 ст. на кв. метръ годишно; 3) всички тия градски мѣста, на които сж построени и започнати постройки и до днесъ, се даватъ подъ наемъ съ контрактъ за срокъ 10 години, считанъ отъ днесъ, подъ условие, щото, слѣдъ изтичането на този срокъ, притежателитѣ да вдигнатъ зданията си и освободятъ мѣстата на общината безъ никакви претенции. На тия отъ притежателитѣ, които не сж съгласни на тия условия и не подписватъ контрактитѣ, да се съборятъ зданията имъ и да имъ се отнематъ мѣстата; 4) лицата, които сж притежатели на здания въ града и сж построили такива на градски мѣста въ „Коньовица“, да се заставятъ отъ общината да съборятъ зданията и да освободятъ мѣстата; 5) това рѣшение се отнася само за ония лица, които сж построили и започнали да строятъ до днесъ здания на градски мѣста въ „Коньовица“, безъ разрѣшение на общинското управление и въпрѣки закона за благоустройството; и 6) отъ днесъ нататкъ строго се забранява строенето на здания на градски мѣста въ „Коньовица“. — Туй рѣшение е отъ 1901 лѣто; сѣ за тогава говори.

„Това рѣшение е одобрено отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи, съ прѣдписание № 4.534 отъ 30 юлий 1901 г.

„Контракти сж сключени 189, т. е. двойно повече, отколкото е имало до него врѣме, завзети и застроени градски мѣста (95).

„Заграбването всѣка година се е повтаряло и сѣ въ по-голѣми размѣри.

„Комисията, назначена отъ кметството прѣзъ 1905 г. е констатирила (протоколъ № 32 отъ 18 юлий 1905 г.):

181 застроени и владѣятъ съ контрактъ;
104 мѣста се владѣятъ съ крѣпостни актове (88-90 г.)
333 мѣста застроени безъ разрѣшение — заграбени прѣзъ 1905 г.

98 мѣста само заградени и засѣти, тоже заграбени.
122 празни градски мѣста.

838 мѣста

плюсъ 5 градски къщи. — Всичко туй заграбено.

„Горните резултати сж докладвани въ свѣта на 18 юлий 1905 г., който, като взелъ прѣдъ видъ, че застроенитѣ мѣста въ този кварталъ се населяватъ отъ около 1.200 сѣмейства християнски, че всички, които сж застроили мѣстата, желаятъ да изплатятъ стойността имъ, че населяющитѣ тѣзи мѣста, като бѣдни, трудно ще е, ако се вземе рѣшение за събаряне къщитѣ имъ, и че поменатиятъ кварталъ, като вѣнъ отъ града и отстраненъ, не прѣчи на благоустройството на града, ако се остави така застроена, както е сега, безъ да се дава възможностъ за по-нататъшното застрояване, е постановилъ:

„1) Тѣзи къщи въ „Коньовица“, за които притежателитѣ имъ иматъ крѣпостни актове, тѣ оставатъ и занепрѣдъ и притежателитѣ имъ се признаватъ за собственици; 2) оцѣзи лица, които сж застроили и заселили градски мѣста, дадени имъ подъ наемъ, отъ днесъ се признаватъ за собственици на къщитѣ, и мѣстата да имъ се продадатъ на оцѣнка (но каква цѣна, нигдѣ не е указано). Стойността на мѣстата да се изплати въ продължение на 5 години, като се спадне отъ стойността на мѣстата сумата, която сж платили като наемъ за сжщитѣ мѣста; 3) оцѣзи лица, които сж взели и застроили градски мѣста безъ разрѣшение на кметството, се признаватъ и тѣ за собственици на къщитѣ и мѣстата да имъ се продадатъ по оцѣнка; 4) всички взети безъ разрѣшението на кметството мѣста и незастроени и до днесъ, оставатъ си собственостъ на общината и по-нататъшното заселяване и застрояване се забранява; 5) петъ-годишниятъ срокъ за изплащане стойността на застроенитѣ мѣста да се счита отъ днесъ, и за стойността на мѣстата да се взематъ полици отъ притежателитѣ имъ.“ — Това рѣшение е отъ 1905 г.

„Тѣзи, които не бѣдатъ изплатени слѣдъ този срокъ, да останатъ общинска собственостъ, безъ да се заплаща никакво обезщетение за къщитѣ.

„Слѣдъ надлежно утвърждение на горното рѣшение, съ прѣдписание отъ Министерството, указъ не е издаденъ, общинското управление е почнало да сключва условни — 11 октомврий 1905 г.

И така: прѣзъ 1905 г. сж сключени 346 условни

„	1906	„	„	84	„
„	1907	„	„	101	„
и до 1 априлий 1908	„	„	„	19	„

Всичко 550 условни.

„Слѣдъ тая послѣдна дата никакви условни не сж сключвани.

„Издаването на условни се е основавало на единъ списъкъ, който прѣзъ 1905 г. е билъ подправенъ, за което прѣзъ 1906 г. съ заповѣди № 1.039 и 1.643 е била назначена нова комисия, съставила новъ списъкъ, приетъ отъ общинския съвѣтъ въ за сѣданието му на 19 мартъ 1907 г. протоколъ № 16.

„Съ укази № 324 отъ 28 юлий 1907 г. и № 148 отъ 6 мартъ 1908 г. е утвърдено горното рѣшение

на свѣта отъ 19 мартъ 1907 г. само по отношение на 497 мѣста (381 и 116), т. е. единъ мѣсець прѣди поставяването на настоящето общинско управление, а за останалитѣ мѣста не е прѣдставено за указъ, понеже въ списъка не сж вписани квадратуритѣ имъ.

„Не сж сключили условни около 105 души; обаче, и тия, които сж сключили такива и сж издали полици за стойността на мѣстата, повечето сж просрочили сроковетѣ и общината е принудена по сѣдебенъ редъ да събира сумитѣ си.

„Около 110 души сж прѣпродали мѣстата, прѣди още да сж ги изплатили на общината и снабдени съ крѣпостенъ актъ, а прѣпродадени слѣдъ като се снабдили съ крѣпостенъ актъ има повече.

„Отъ 1 априлий настоящата 1908 г., откогато настоящиятъ съставъ е поелъ управлението на общинскитѣ дѣла, до 1 май не е констатирано никакво нарушение на общинско владѣние.

„Отъ 1 май, обаче, архитектурната служба е констатирала, чрѣзъ надлежно съставени актове, застрояването безъ разрѣшение, както на частни, така и общински мѣста — всичко 68 постройки, отъ които 36 постройки сж на общински мѣста, а другитѣ на частни. Отъ тѣзи 36 постройки 6 сж срутени на 26 май и е издадено заповѣдъ за срутането и на останалитѣ 30 постройки — бараки.

„По всички съставени актове сж издадени надлежитѣ постановления и за глобяване.

„Постоянното присѣствие, като има прѣдъ видъ, че вѣко едно подобно нарушение на владѣнието е противно на духа на сѣществующитѣ закони и че съгласно легалитѣ принципи въ закона за благоустройството, квартали неурегулирани, хигиенически непригодни за живѣние, не могатъ да се застрояватъ, и поради липса на съответствующъ персоналъ за пазене на общинската собственостъ, поднесе въпроса на разглеждане отъ общинския съвѣтъ, който съ протоколъ № 22 отъ 14 того ст. 2 е взелъ слѣдующето рѣшение: 1) натоварва постоянното присѣствие да употреби всички законни срѣдства, за да не се взима нито педа общинска земя, било въ „Коньовица“, било въ „Три-кладенци“ или другагѣ, и за която цѣль му се прѣдоставя правото да назначи специални пазачи, които денонощно да пазятъ и отстраняватъ вѣко посѣгателство върху общински имоти; 2) назначава комисия, която да проучи характера на досегашнитѣ станали нарушения, както и да прѣпорѣча мѣрkitѣ, които тя намира за нужно да бѣдатъ взети въ това отношение и 3) да се прѣустанови раздаването на градски мѣста кждѣто и да било и подъ каквѣто и да било прѣдлогъ, докато комисията не се произнесе по горния въпросъ и докато нейната работа не се внесе въ свѣта за обсъждане.

„Отъ всичко горѣизложено се вижда, че до 1905 г. сж дадени и разграбени 612 мѣста и оформени:

Прѣзъ . . . 1905 г. срѣщу 346 условни

„ . . . 1906 „ „ 84 „

Прѣзъ . . . 1907 г. срѣщу 101 условни
до 1 априлий 1908 „ 19 „

Отъ 1 априлий 1908 г. досега сж завзети и за-
строени всичко 36 мѣста, отъ които 6 постройкн
съборени, останалитѣ 30 подлежатъ на събаряне,
слѣдъ като се произнесе комисията.

Кметъ: А. Храновъ.

Директоръ, Инженеръ: Г. Илиевъ.

Началникъ на регулационното отдѣление,

Инженеръ: К. Николовъ.

Т. Теодоровъ: Последниятъ протоколъ подъ
№ 22, за който споменахте, г-нѣ министре, отъ
коя дата е? Трѣбва да е отъ мѣсецъ май?

Министъръ М. Такевъ: Отъ 14 того; значи,
отъ 14 юний.

И така, г-да прѣдставители, заграбването на
мѣстата въ „Коньовица“ и „Три-кладенци“, ако
е имало такова, то датира отъ 1888 г. чакъ;
до 1906/7 г. 800 и толкова мѣста сж били за-
грабени. Когато дохожда новото кметство — ста-
ритѣ апетити сж се продължавали — каквото е
могло да направи, направило е. 16 мѣста сж били
заграбени и по-късно други 36; но веднага туй
съобщено — общинското управление, знаете, че не
бѣ въ рѣцѣтъ на днешното, а бѣ доскоро въ
рѣцѣтъ на бившето кметство, и когато дохожда
тричленната комисия, вие знаете, че тя съ тѣзи
работи не може да се занимава, защото тя се за-
нимава само съ текуща прѣписка — когато постѣпи
настоящето общинско управление, тогава вече то
взема протоколъ, дава срокъ на заграбителитѣ да
ги разтурятъ. И това бѣ по мое прѣдложение,
защото бѣ много несправедливо. Жени дойдоха
при мене, бѣдни жени, нѣматъ риза на гърба си,
плачатъ: „Г-нѣ Министре, тулумбаджитѣ идатъ
да ни разтурятъ кѣшитѣ; кѣдѣ ще отида съ три
сирака?“ Какво трѣбваше да направи азъ? По те-
лефона: „Г-нѣ Кмете, спрете, докато се разузнае
работата. Кѣдѣ ще хвърлимъ тия нещастни сираци?“
И мисля, че съ туй не се направи нѣкакво прѣ-
стѣпление — да отиде комисия на мѣстото да изучи,
какъ е станала тая работа. Единъ примѣръ, който
бѣше въ моето Министерство. Идва една вдовица съ
5 сирака и казва: „Кѣдѣ ще ги пратя? На тебе ще
ги оставя! Подари ми дружеството „Червенъ кръстъ“
толкова, подари ми дружеството „Майка“ толкова,
направихъ си една колиба, прибрахъ тия сираци,
какво ще ги правя сега? Ще ти ги донеса въ
Министерството, да ги оставя на тебе“. Кабинетътъ
ми бѣ пѣленъ съ посѣтителн и азъ по телефона
казахъ: „Спрете, изучете въпроса и вижте, какво
ще прави общинскиятъ съвѣтъ съ тѣзи жени.“
Общинскиятъ съвѣтъ се събира тогава и поста-
новява това рѣшение, за което ви говорихъ, по
кой начинъ да се постѣпи. Съборили една частъ,
другитѣ оставатъ несъборени, защото, както ви
казахъ, комисията трѣбваше да се произнесе:
какво ще стане съ тѣзи хора. Ще ги изхвърлимъ

на улицата. Добрѣ, но кой ще ги храни тѣзи
сираци? Кѣдѣ ще ги подслонимъ?

Ето, г-да прѣдставители, какъ е вървѣлъ въ-
просътъ за заграбване на мѣста въ „Коньовица“
и „Три-кладенци“ и ето доколко общинскиятъ
съвѣтъ си е служилъ съ това срѣдство, за да по-
чели избиратели. Както виждате, то е било едно
мѣсто отдалечено отъ града; всѣки, който е оби-
чалъ, е отивалъ да си построи по една колиба,
за да може да подслони своитѣ парцали. И съ
това срѣдство съ тѣзи нещастни хора, намѣриха
се тукъ народни прѣдставители да експлоатиратъ!
Но виждате вие, доколко сме могли да си послу-
жимъ съ това срѣдство, за да получимъ тѣзи
5—6 хиляди гласа, които се получиха при град-
скитѣ и при народнопрѣдставителскитѣ избори.
Та нека, прочее, се прѣстане да се експлоатира
съ този случай, който е по-скоро едно нещастие
за Столицата, че има толкова бѣдни хора и
нѣма какво да ги правимъ, та отиватъ да завзематъ
мѣста, за да си построятъ по една колиба за за-
слонъ, отколкото да правимъ политика съ нещастния
залъкъ на тѣзи нещастни сираци. (Рѣкопѣскале
отъ мнозинството)

Г-да народни прѣдставители! Бѣхъ, казахъ ви,
прѣдизвиканъ и отъ г. Пешева да кажа нѣколко
думи. Г-нѣ Пешевъ казва, че въ своята агита-
ционна борба, азъ не съмъ оставилъ черно пѣтно
да не припиша на своитѣ политически противници.
Е добрѣ, заявявамъ на г. Пешева да знае, че нийдѣ
неговото име азъ никога не споменахъ, макаръ
че г. Пешевъ бѣ казалъ въ Търново: Такевъ е
единъ фарисейнъ. Азъ нийдѣ дума не казахъ за
него, макаръ че сѣмнитъ г. Пешевъ бѣ приелъ
съ фарисейна Такевъ да се избира въ Севлиево
въ една листа. Искамъ да подчертая една мисль.
У мене никогалъ не е имало желание, нито намѣ-
рение да си служа съ чернене на моитѣ полити-
чески противници. Напротивъ, личности никѣдѣ не
съмъ споменаваа, никѣдѣ не можете да ми посо-
чите единъ примѣръ — вие сте тукъ и отъ мно-
зинството и отъ малцинството — никѣдѣ не мо-
жете ми каза случай, дѣто азъ съ личности да
съмъ се занимаваа. А съ дѣла, да: дѣлата на
тази партия, дѣлата на онази партия, дѣлата на
този режимъ, дѣлата на онзи режимъ — безспорно,
азъ съмъ ги прѣдставляваа най-релефно прѣдъ
избирателитѣ, и съмъ имъ казваа: ето вчерашното
минало, ето днешното настояще, ето и перспекти-
вата за утрѣшното бѣдѣще — избирайте между
тѣзи три положения; ако ви се харесватъ старитѣ
режими, дайте гласа си за тѣхъ, ако ви се ха-
ресва днешниятъ, елате съ насъ. Това съмъ каз-
ваа; но личности, имена не съмъ споменаваа
ниѣдѣ. Даже случаетъ, който се каза тукъ отъ
единъ ораторъ на лѣвницата, че съмъ казалъ нѣщо
за миналото на г. Пешева, азъ и тамъ името на
г. Пешева не споменахъ, а казахъ, като бѣха ту-
рени хора да ме апострофиратъ въ с. Ябланица,
отъ които ме запита единъ: „Кажете, г-нѣ мини-

стре, като ще унищожите закона за акциза на ракиитѣ, откъдѣ ще покриете дефицита въ бюджета?“ Двама неграмотни селяни отъ с. Ябланица ми задаватъ въпросъ за дефицита въ бюджета! Както виждате, подставени, подучени хора. Азъ имъ казахъ: „Лесна е работата: държавата води процесъ за 30 милиона; ако го спечелимъ, ще напълнимъ тази дупка.“ — „Урра, да живѣе министърътъ! Събирайте аладжацитѣ, плащайте вереджецитѣ!“ извика 500 души народъ тамъ. Ето и тамъ не споменахъ името на г. Гешева, защото нѣмаше защо да се силавамъ на името на този и на онзи. За мене бѣше важно да прѣдставя положението на миналитѣ управления. Кой е билъ виновникъ, за мене това не важеше, защото онѣзи виновници може да сж днесъ въ гроба, както днесъ много други отъ тѣхъ сж въ гроба, но отъ това не значи, че режимътъ ще се промѣни, ако днеска сж дошли тѣхнитѣ приемници да продължаватъ сжщата система. Азъ съмъ прѣдставлявалъ релефно системата на управлението, но не личноститѣ — тѣ бѣха безразлични за мене. Никдѣ не бѣхъ казалъ дума, нито за Радославова, нито за Тончева, нито даже и за Петкова, освѣнъ, че съжалявахъ, че е билъ убитъ, както и тукъ казахъ, че не трѣбва да убиваме наптитѣ държавни мѣже, защото тѣ и безъ това не сж много и защото, добри или лоши, това е родила България. Ако сж лоши, дайте да ги сждимъ, но не бива да ги убиваме, защото покрихме България съ гробища. Ето каква е била моята проповѣдь. И като е така, още единъ пътъ протестирамъ противъ твърдението на почтения г. Пешевъ, че азъ съмъ се занимавалъ съ клеймене съ позорни петна своитѣ политически противници.

Г-да прѣдставители! Менѣ ми е приятно днесъ да слушамъ отъ устата на г. Пешева и отъ прѣдставителя на народната партия г. Козарова за „моралното въздѣйствие“, какво могло да се разбира подъ думата „морално влияние“. Има, казахъ тѣ, два вида морално влияние: едно отгорѣ и друго отдолу. Да се разберемъ. Какво нѣщо е морално влияние? Ако щете, не е много правилно употребена тази фраза, за да изразимъ моралното въздѣйствие: това е, което е искалъ да каже авторътъ на тази фраза — морално влияние, морално въздѣйствие. Въздѣйствие на избирателя има два вида: едното е материялно, когато съ сопата ще го принудя да пусне своята бюлетина за мене — това е материялното въздѣйствие, това е юмручното, това е физическото въздѣйствие; но има и друго — има и морално въздѣйствие, въздѣйствие, както и тукъ споримъ вече толкова дни, срѣщу облаги, срѣщу общания, срѣщу увѣщания, срѣщу заплашвания. Отдѣ изхождатъ тѣ? Ние ще бждемъ тукъ сждинитѣ, които ще сждимъ, доколко, като изхождатъ тѣ отгорѣ или отдолу, сж могли да упражнятъ известно въздѣйствие. Моралното въздѣйствие може ли да бжде отъ властта? Може да бжде. Какъ не може да бжде, ако тази властъ си е служила съ общания да насърчава личнитѣ апетити, да насър-

чава користнитѣ побуждения на човѣка, да насърчава, както ви казахъ и миналиятъ пътъ, меркантилнитѣ негови страсти и чувства? Ако азъ отида въ едно село и не направя събрание на мегдани, ами влѣза въ къщата на дѣдо Никола, па повикамъ първенцитѣ и имъ кажа: тебе ще направя бирникъ, тебе ще ти дамъ туй и туй, твоя синъ ще направя еди-какъвъ, ще разтуря общината и тебе кметъ ще направя, тебе ще те направя пѣдаринъ и пр., ето, вие сте влиятелни хора въ общината, заповѣдайте, докарайте ми избиратели и общината ще ви дамъ; всички облаги ще ви дамъ, на служби азъ ще ви назнача — азъ ви казахъ: да, това може да въздѣйствува; обаче това може да въздѣйствува не на всички избиратели — заблѣжете това добръ — а на онѣзи, които водятъ тѣзи избиратели, защото избори правимъ тукъ отъ 30 години насамъ, а по-младото поколение отъ 15 години, и знаемъ, че въ всѣко село нѣколко души водятъ хората на изборъ. И ако често пъти сме спорили съ народната партия, че тя има за свои приятели кръчмаритѣ, влиятелнитѣ хора въ общината, това сме го казвали, защото кръчмарътъ въ общината дѣйствително не е безъ значение: по-голямата частъ отъ общинаритѣ сж въ неговии тефтеръ и утрѣ може да ги тури на подсѣдимата скамейка и да имъ продаде кравата, вола, коня и къщата; слѣдователно, той не може да не упражни въздѣйствие върху свободното проявление волята на избирателитѣ. Ето защо, така като разбирамъ въздѣйствието, не може да се откаже, че може да има въздѣйствие и отдолу. Какъ не може да има въздѣйствие и отдолу? Нема единъ фабрикантъ, който има 300 работника не може да ги закара на изборното мѣсто и, ако не си дадатъ гласа за него, утрѣ да ги прогони отъ фабриката? Какъ не? Нѣкой може да иска да пусне гласа си за общото благо; но прѣди всичко, вѣнъ отъ това общо благо, съществува за този бѣдникъ неговото частно благо, неговиятъ всѣкидневенъ залтъкъ хлѣбъ, защото общото благо ще се реализира, може би, слѣдъ десетки вѣкове, а неговиятъ залтъкъ хлѣбъ е необходимъ за утрѣшния денъ за него и за неговитѣ дѣца. Ето защо може да има морално въздѣйствие и отдолу нагорѣ, отъ влиятелни хора. Нѣма защо да го отказваме това. Но тукъ е другъ въпросътъ, въпросътъ е тамъ: да-ли това морално въздѣйствие отгорѣ, или туй морално въздѣйствие отдолу е могло да бжде толкова силно, че да измени резултата на избора? И завчера ви казахъ, и сега повтарямъ: резултатътъ на избора трѣбва да гледаме какъвъ е; трѣбва да гледаме, ако не би било това морално въздѣйствие, какъвъ би билъ резултатътъ. Моралното въздѣйствие у насъ се състои въ какво? Щомъ влѣземъ въ общината — казахъ го завчера, ще го повтора и сега — веднага се събиратъ на площада 400—500 души и имъ говоримъ за тѣхнитѣ права по конституцията, какво мисли да прави демократическата партия, какви мѣрки мисли да вземе, за да може тоя на-

родъ да заживѣе единъ свободенъ и спокоенъ животъ и да му подобри поминѣта, да не му продаватъ чергитѣ и котлитѣ за пѣло и нещѣло. Да, туй е обѣщано, но туй обѣщание е таково, което ние сме длъжни да го изпълнимъ: ние сме длъжни да гарантираме на тоя народъ неговитѣ свободи; ние сме длъжни да дадемъ на тоя народъ покойствие; ние сме длъжни да гарантираме неговия имотъ, неговата честъ, неговия животъ. Туй е нашето назначение, и когато ние туй казваме, ние не му обѣщаваме нѣщо повече, лично и частно, за неговитѣ меркантилни чувства, освѣнъ туй, на което той има право и което всички му обѣщаватъ, само че едни на думи, а други и на дѣла. И затуй всичкитѣ казватъ въ България днесъ: всичкитѣ партии иматъ хубави програми, всички искатъ свобода на словото, на печата, на събранията, на изборитѣ, но като поематъ властта, думитѣ имъ оставатъ подъ миндера, а дѣлата имъ идатъ тъкмо да опровергаватъ туй, което е било писано въ тѣхнитѣ програми. Ако въ обществото довчера съществувахе разочарование, то е затуй, защото обѣщанията, думитѣ не хармонизиратъ съ дѣйствителността, съ дѣлата. И ако ние успѣхме да поведемъ тоя народъ да дойде съ насъ, то бѣ затуй, защото ние му казахме: това сж нашитѣ думи, тѣ дѣла ще станатъ; ако ги направимъ, толкова по-добъръ за васъ и за България; ако не ги направимъ, толкова по-злѣ за насъ, ще си счупимъ главитѣ и върху нашитѣ кости нека се създаде величието на другитѣ партии. Ето какво сме говорили, ето какво искахме и казахме и тържествено задължение взехме, че своитѣ думи въ дѣла ще прѣобърнемъ. Въ тази смисълъ сж били моитѣ думи всѣкога, когато казахъ: дайте на 25 май вашето довѣрие на днешното демократическо правителство, а отъ 26 май дрѣжте го отговорно за тѣзи думи, които ви е казвало навсѣкждѣ по площадитѣ въ България. Така като е, г-да прѣдставители, ясна е за мене картината, която се е прѣдставлявала на 25 май. Казаха тогава: нѣ ви, г-да, нашето довѣрие; чакаме сега думитѣ ви въ дѣла да станатъ. Туй сж облагитѣ, които сме обѣщали; туй се писа и въ нашата програма.

Сега, вие ни обвинявате, че всичко, което сме писали, не сме изпълнили. Когато тукъ се говорѣше за военнополовитѣ сѣдилища, азъ се апострофирахъ отъ единъ почтенъ ораторъ отъ опозицията, който ме питаше: „Защо писахте, че ще отмѣните военно-половитѣ сѣдилища?“ И азъ казахъ: „Ще имате законъ за тѣхното отмѣнение.“ Апострофирахъ ме веднага: „Защо не го писахте въ вашата декларация, защо не го писахте въ вашата платформа?“ Боже мой, казахъ въ себе: досега ни обвиняваха, че много сме обѣщали, а сега ни обвиняватъ, че пѣкъ малко било то. Кѣдѣ е правото? Това е правото на вълка и агнето — мѣтишъ ми не мѣтишъ водата, ще те изямъ. Туй е положението между насъ и почтената лѣвица. Тѣзи сж нѣща, съ които сме се задължили прѣдъ

българското общество и ако сме успѣли да въздѣйствуваме, то е законно, то е конституционно и полезно, защото казваме, че ще изпълнимъ единъ дългъ, който дължимъ прѣдъ тоя народъ.

Тукъ, слѣдователно, въпросътъ е другъ: туй морално въздѣйствие могло ли е да бѣде таково, щото то да въздѣйствува на избирателитѣ да не си пуснатъ свободно гласа? Въпросътъ е конкретенъ. Г-нъ Кесимъ Зааде, къмъ когото всички имате почитание, като старъ човѣкъ, който и другъ пътъ се е избиралъ за народенъ прѣдставителъ, си е послужилъ, въ своята агитация, съ двѣ срѣдства. Първо, че г. Мустафа Доспатски, бивши тукъ народенъ прѣдставителъ, който се е прѣдставилъ за жертва на българскитѣ тукъ нрави, избѣгалъ изъ България и отишълъ въ Цариградъ — то си е негова работа — получилъ тамъ положение обществено доста завидно, отъ тамъ пише тукъ писма до своитѣ приятели въ Шуменъ и казва: „Ще дойдатъ шарлатани да ви изтрѣгнатъ гласовѣтѣ и слѣдъ туй да ви отнематъ правата“ — разбирате алюзия на какво се прави — „вие не ще ги слушате, а ще дадете гласа си за г. Кесимъ Зааде, извѣстенъ поддръжателъ и защитникъ на Негово Величество Халифа.“ По-нататѣкъ въ друго писмо: „И незабравяйте, че който ще се опита отъ васъ, мюсюлмани, да гласува противъ г. Кесимъ Зааде, той не може вече да прѣскочи турската граница, а ще отиде въ дълбочинитѣ на морето.“

В. Малтовъ: Г-нъ министре! Туй нѣщо въ писмото го нѣма.

Министъръ М. Такевъ: Има го въ други негови писма. Ако ви казвамъ, г-да прѣдставители, тѣзи нѣща, които сж писани въ туй писмо на единъ високъ сановникъ отъ Цариградъ до мохамеданитѣ въ България, пита се: могло ли е туй писмо да направи извѣстно въздѣйствие върху свободното проявяване волята на избирателитѣ отъ мохамеданското население — вие ще си отговорите. И тукъ е моментътъ да ви кажа още единъ пътъ, колко е било малко въздѣйствието на властта, колко е било малко „моралното влияние“ на властта, която не слѣзе до уровня на вулгарната агитация, да обѣщава лични облаги на Ивана и на Драгана, на Ахмеда и Мехмеда, а обѣща общи облаги за държавата. А общитѣ облаги за държавата тѣ сж нѣщо неуловимо, ако щѣте, отъ по-долния умственъ уровень на нашитѣ широки маси; затуй маситѣ се поддаватъ повече, когато имъ обѣщае лично тѣмъ нѣколъ облага. Могло ли е, слѣдователно, да въздѣйствува това писмо, вие ще си отговорите. Азъ за мене не допускамъ, че ако туй писмо не бѣ, че турцитѣ въ по-големъ размѣръ щѣха да дадатъ гласа си за кандидатитѣ на демократическата партия. Защо? Защото ние имаме примѣри въ други околии, дѣто нѣмаше туй писмо и пакъ гласуваха турцитѣ единствено противъ нашитѣ кандидати. Примѣръ е г. Ляпчевъ, който въ

турска околия *par excellence* пакъ изгуби. При-мѣръ е г. Георгиевъ и ония почтени мохамедани които стоятъ въ лѣвицата, избрани противъ всѣ-какво морално влияние на властѣта. Свидѣтели сж тукъ земледѣлцитѣ 24 души, които стоятъ на опѣзи скамейки, че въпрѣки туй въображаемо морално въздѣйствию на властѣта, сж дошли съ подавяюще болшинство. Нашитѣ приятели въ Прѣславъ сж получили 800 гласа, тия на народната партия — 1300, а земледѣлческитѣ кандидати, ако се не лъжа, 2—3000 гласа. Тогана питамъ: дѣ е било моралното въздѣйствию на властѣта? Ако имаше такова морално въздѣйствию отъ страна на властѣта, защо не се указа то върху Прѣславскитѣ избира-тели, върху Кеманларскитѣ мюсюлмани, върху мю-сюлманитѣ въ Стара-Загора и върху мюсюлманитѣ въобще въ цѣла България? Защото, казахъ и ще подчертая, тази година по изключение почтенитѣ мюсюлмански избиратели не отидоха съ хюкюмата, както пишелъ нѣкой си отъ Казанлъкъ: „Както е било досега, идете и сега съ хюкюмата“; никой не го е послушалъ, защото тамъ стои мюсюлма-нинъ, който на гърба си избра земледѣлеца г. Геор-гиевъ, бившъ чиновникъ на българско диплома-тическо агентство.

В. Георгиевъ: Той не ме избра, азъ самъ се избрахъ.

Министъръ М. Такевъ: Г-нъ Георгиевъ, самъ казахте завчера, че този турчинъ Ви избра.

Ако е тѣй, за мене е ясно защо на г. Кесимъ Зааде не може и не трѣбва нито изборътъ му да бѣде анкетиравъ, нито да бѣде касиранъ, защото мюсюлманитѣ въ цѣла България, почти по-голѣ-мата частъ, гласуваха противъ хюкюмата и че и въ Шуменъ гласували, на общо основание, про-тивъ насъ.

Колкото що се касае до другитѣ мотиви, които се указватъ тамъ, менѣ ми се струва, че не заслу-жаватъ провѣрка, и да отидете да ги констатируете, не ще дойдете до заключение, че резултатътъ отъ избора е могаъ да бѣде другъ. А отъ тази три-буна дълга да кажа, да изповѣдамъ една истина — нека се разсърдятъ нашитѣ приятели — достатъчно енергия не употрѣбиха въ своята околия.

Н. Поповъ: Това е вѣрно.

Министъръ М. Такевъ: Г-нъ Краевъ е поч-тенъ човѣкъ, г. Краевъ е популяренъ общественъ дѣятелъ, азъ съжалявамъ за честта на този Пар-ламентъ и за благото на този народъ, че г. Краевъ го нѣма въ нашата срѣда: той щѣше да бѣде по-лезенъ членъ на този Парламентъ. Той бѣше добъръ другаръ на г. Пешева нѣкога, той щѣше да бѣде още по-добъръ другаръ вамъ и намъ сега въ тази ограда; но, както ви казахъ, трѣбваше по-голѣма дѣятелностъ; господа избранницитѣ сж употрѣбили повече усилия и сж спечелили избора. Но искамъ отъ тѣхъ едно добросъвѣстно изповѣдане да на-

правятъ, че ако тази червена маса искаше на всѣка цѣна г. Краевъ да влѣзе тукъ, г. Краевъ щѣше да влѣзе. Ако искахъ да си послужа съ приемитѣ на другитѣ управления, г. Краевъ щѣше да бѣде депутатъ. Но ние казахме: пълна свобода въ из-боритѣ; затуй казахме на приятелитѣ: изборитѣ ще имате, но при едно условие: два чифта цар-вули на краката. А това значеше, не чакайте по-мощъ отъ никого, Богъ ще ти помогне, ако самъ си помогнешъ; който самъ си помогне въ борбата, той ще дойде тукъ.

Ето защо, върху тази точка като ви казахъ нѣкои сжждения, моля, да се не анетира избо-рътъ. Разбира се, вие сте господари въ Парламента, но моето мнѣние е, че нѣма защо да се анкетира нѣма и защо да се касира, а чисто и просто трѣбва да се утвърди.

Колкото що се касае за кариерата, за която ми споменаха, азъ нищо не знаехъ за нея и бѣхъ из-ненаданъ, когато ми се каза, че отъ Министер-ството на вътрѣшнитѣ дѣла е дошла прѣписката и че съмъ утвърдилъ нѣкакво постановление. Веднага изпратихъ административния инспекторъ да направи справка...

В. Мантовъ: Нѣма никакво утвърждение на постановление.

Министъръ М. Такевъ: . . . и той ми събщи, че нѣма никакво утвърждение и никаквъ прото-колъ. Така щото тукъ мога да ви заявя, че ка-квото е станало съ кариерата, то е станало мимо знанието на Министерството на вътрѣшнитѣ дѣла и ми е приятно, че народниятъ прѣдставителъ г. Мантовъ потвърждава тѣзи думи и опровергава твърдѣнието на г. Козарева.

Н. Козаревъ: Менѣ ми го събщиша въ коми-сията.

Министъръ М. Такевъ: Свършвамъ, прочее, съ слѣдующата молба къмъ васъ: недѣйте анетира, а утвърдете избора. (Ръкоплѣскане отъ мнозин-ството)

Прѣседателъ: Г-нъ Савовъ има думата.

Нѣкои отъ мнозинството: Да се гласува.

С. Савовъ: Въпросътъ не е изчерпанъ; не ми отнемайте думата — не е парламентарно.

Г-да народни прѣдставители! Азъ не съмъ нито за анкета, нито за касация, но искамъ да обърна вниманието на г. г. народнитѣ прѣд-ставители, за да се не дава поводъ да се мисли, че този изборъ се е утвърдилъ по волята само на г. министра или подъ негово диктовка, едно, второ, да се разбере една истина, да-ли туй лице, за което става дума, е духовно или не, и трето, да-ли агитациитѣ, съ които сж си служили, сж

честни или не. Азъ ще ви наведе само единъ примѣръ. Ще ви прочета писмото. (Глъчка) Моля. (Чете) „Почитаеми г-не! Както Ви е извѣстно, изъ тия дни ще станатъ избори за народни прѣдставители.“

Нѣкой отъ мнозинството: То се чете.

С. Савовъ: Туй е друго — тѣ сж 13 писма. (Чете) „Нѣкои лъжци, измамвайки и прѣдлагайки различни планове и увѣщания на мюсюлманското население, ще посвѣтатъ за срутване мюсюлманскитѣ права“ — забѣлѣжете, мюсюлмански права. Въ България нѣма други никакви права, освѣтъ религиозни. „Това е работа извѣстна всѣкому. За да не имъ дадемъ възможностъ да сторятъ подобни работи и за да не се разкайва отпослѣ населението, трѣбва да изберете за народенъ прѣдставитель високоучения Шуменецъ Негово Благодѣтелство Кесимъ Зааде, защото това лице повече отъ 30 години се е много трудило за Н. И. В. Калифа“ — споменува Турския императоръ, както едно врѣме си служеха хората съ Руския императоръ въ едни избори. Хубаво забѣлѣжете, г-да. „И за запазване правата на мюсюлманитѣ. Това лице е особено ливно като слънце и всѣкому отъ васъ е извѣстенъ трудътъ му за поддръжката на мюсюлманскитѣ училища и джамии“ — а пъкъ азъ ви заявявамъ, че това лице е причина да не може да се замажатъ турскитѣ джамии въ Шуменско. Тѣ иматъ 100.000 л. годишенъ приходъ отъ турци, които сж ги завѣщали, обаче това лице ги яде самичко, безъ никакъвъ контролъ. (Смѣхъ)

Прѣдседателъ: Моля, безъ докачане.

С. Савовъ: (Чете) „Понеже горѣказаниятъ е вѣрно и здравомислящо лице и страната, която поддържа той, тя ще бѣде полезна за мюсюлманското население“ — а ние значи, ще бѣдемъ врѣдни — „необходимо е, съ общи сили, като прѣмахнете всички лични умрази помежду си, уповавайки се на казаното дотукъ, да спечелите избора. Това е за Васъ отъ голѣма необходимостъ. Всичко това е потребно за Вашето спокойствие. Вашиятъ трудъ е за Васъ. Моля, поздравете всички приятели, 23 априлий 1324 г.

(Подп.) Есадъ Ахмедъ“ — бившъ народенъ прѣдставитель отъ Търново — „Доспадски Мустафа“ — бившъ народенъ прѣдставитель отъ Шуменъ.

Г-да народни прѣдставители! Като вземете прѣдъ видъ само това писмо, спомнете си и имайте прѣдъ видъ, че ние имаме инородци изъ крайдунавскитѣ седа, имаме такива и къмъ сръбската граница, ако дойдатъ единъ денъ ромънски и сръбски чиновници да ни прѣпоръчватъ кои лица да избираме за депутати, въ какво положение ще станемъ? Това е осждително, и по тази именно причина не трѣбва да си служатъ господата съ такива прѣпоръжки.

Второ, Кесимъ Зааде не може да бѣде утвърденъ за народенъ прѣдставитель по слѣдующето съобра-

жение. И азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ съ мене, да го касираме. Той е духовно лице. Това се потвърдява и отъ турската книга Мюншекатъ, кждѣто сж изброени турскитѣ титли. Азъ не съмъ я писалъ тая книга; тя е прѣведена въ 1871 г. въ Цариградъ отъ Арнаудова. Тамъ сж ясно очертани духовнитѣ титли на турското духовенство въ сравнение съ нашитѣ. Свещеникъ на турски значи „мефедетлю“, архиерейски намѣстникъ на турски значи „мекреметлю“, епископъ или архимандритъ на турски значи „фазилетлю“, владика или митрополитъ на турски значи „фазилетлю ефенди“. Г-нъ Кесимъ Зааде има титлата „едирне мжхречъ пасеи фазилетлю ефенди“; туй се потвърдява отъ всички документи и той навсѣкждѣ се казва, че е чиновникъ. Забѣлѣжете, г-да, когато дойде нашиятъ екзархъ, съ каква радостъ го посрѣща българскитѣ народъ, и той ако бѣше казалъ, да избератъ Хасана, Хасана ще избератъ — има хора, които да го повѣрватъ, и ще го избератъ.

Отъ мнозинството: А-а-а!

С. Савовъ: Че Кесимъ Зааде е ходилъ въ Цариградъ да се сдобне съ тия писма и че той е знаалъ значението на това писмо и влиянието, което ще употреби спрѣмо мюсюлманското население въ Дели-Орманъ, въ това не трѣбва да се съмнѣваме. Азъ съмъ родомъ отъ Шоплука, но съмъ отрасълъ въ Дели-Орманъ, и когато се каже тамъ че иде фазилетлю ефенди, т. е. че иде владиката, всички се покланятъ, а какво влияние ще има, когато се каже, че трѣбва да се избере владиката, можете да си прѣдставите.

Тѣй щото, азъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. министра, че трѣбва да се утвърди изборътъ. Тукъ е именно моралното влияние отдолу. Понеже тукъ много се говори за морално влияние отгорѣ и отдолу и понеже не трѣбва да се позволява да има такъвъ тероръ и морално влияние отгорѣ, то не трѣбва да се позволява да има такова нѣщо и отдолу. Не съмъ за касиране, нито за утвърждаване на тоя изборъ, но азъ искамъ да стане една анкета, да се установи: тѣзи работи сж ли вѣрни или не и ние съ право да кажемъ, ако се установятъ тия нѣща, ва тия избраници: вие не сте избраници народни, а вие сте султански прѣпоръченици, не заслужавате да бѣдете въ священата ограда на Народното събрание!

Слѣдъ тѣзи приказки, моля Народното събрание, да не се съгласява съ мнѣнието на г. Министра на вътрѣшнитѣ дѣла, а да се съгласи съ мнѣнието на комисията по провѣрка на изборитѣ, да касира избора на Кесимъ Зааде и да анкетира избора на другитѣ.

Прѣдседателъ: Г-нъ Бабаджановъ има думата.

С. Бабаджановъ: Азъ ще кажа само нѣколко думи, г-да прѣдставители, за да бѣда въ противо-

рѣчие съ моя добъръ приятелъ г. Стоименъ Савовъ, защото той ми се видѣ днесъ, че е много заинтересуванъ, защото е отъ него край.

Прави впечатление едно, че отъ всичката тая верига на закононарушения сѣ ще има едно нѣщо, което ще шокира народнитѣ прѣдставители. Че е духовно лице, значение нѣма; че сж давани подкупи, значение нѣма; че имало писма отъ частенъ характеръ, значение нѣма; че сж раздавани бюлетини — за което има слѣдствено дѣло — значение нѣма; че сж станали още редъ закононарушения, значение нѣма; но като свѣржемъ всичко това като една верига, безспорно, за изхода на избора има значение. Но има друго нѣщо. Това, което каза г. министърътъ, то е най-право, ние въ такъвъ случай не би трѣбвало, само защото имало изложени редица такива закононарушения и само ако ги свѣржемъ едни съ други, ще намѣримъ да иматъ грамадно значение, както за избора на Кесимъ Зааде, така и за начина на агитацията, която се е правила — и, замѣчително е, въ турска околия, въ редъ турски околии, сѣ по този начинъ се е агитирало; но то характеризира едно — то характеризира това, че свободата на изборитѣ е била безусловна и че турското население се е поддало на агитациитѣ на нѣкои, които сж работили повече. Да ви кажа друго. Въ Разградската околия, отдѣто съмъ избранъ азъ, агитираше се противъ менъ най-жестоко. Казваше се на турското население: „Главата на Бабаджанова е оцѣнена отъ Султана и вие ще дадете гласа си за него да го изберете!“ Това имаше внушителна сила. Но намѣсто да стоя въ Разградъ, азъ счетохъ за добръ да отида въ срѣдата на турското население, за да видятъ тамъ този страшенъ комита, и когато отидохъ, азъ иронизирахъ този начинъ на агитация противъ менъ, и благодарение на този маниеръ, азъ ви увѣрявамъ, на това дължа азъ изхода на избора; иначе, грамадното турско население щѣше да гласоподава противъ насъ, противъ менъ, който отъ 12 години живѣя въ Разградъ и като адвокатъ и като човѣкъ. Но въ Шуменъ за мене е обяснимо, защо се загуби изборътъ. То се дължи до извѣстна степенъ не на лѣнността и неактивността на г. Краева, а на тази самоувѣреностъ, и съ право може би, на г. Краева, на онази популярностъ, която има между населението, и на щекотливостта въ него, щото свободно да бѣде избранъ, да засѣдава тука при абсолютенъ вотъ, при абсолютна любовъ на избирателитѣ. Той така и казва: „Който обича, нека гласува за менъ.“ Ако г. Краевъ упражняше малко-много агитация азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че резултатътъ на избора щѣше да бѣде другъ. И ако видите даннитѣ по дѣлото, даже разницата на гласовѣтъ показва, че ако нашитѣ кандидати тамъ излѣзеха да употребятъ малко по-голямъ усилия, за да разбиятъ тази непростена, тая прѣстѣпна агитация, да си служатъ съ името на Султана и съ името на единъ агитаторъ кандидатъ, съ името на единъ мюсюлманинъ

като Кесимъ Зааде, дълбоко съмъ убѣденъ, че изходътъ на избора щѣше да бѣде другъ. Това показватъ даннитѣ по изборното дѣло. Но понеже нашитѣ приятели това не сж направили, то макаръ да има нѣкои работи, които при по-голямъ вискателностъ биха могли да дадатъ основание да отиде анкета, ние по този изборъ, както и по другитѣ избори, пригрѣщаме нѣкои общи начала по изборитѣ. При другитѣ избори, дѣто бѣха избрани наши приятели, ние съ право отказахме да изберемъ анкета, макаръ да нѣмаше такава редица нарушения, каквато има по тоя изборъ. По тоя изборъ, при тия нарушения, има случай за анкета. При провѣрката на изборитѣ ние се питахме: ако би имало цю-годѣ начало на писменни доказателства, за да можемъ да се убѣдимъ, поне презумцията е такава, че е имало закононарушения, които сж могли да повлияятъ за изхода на избора, тогава да се съгласимъ за анкета или за касиране на избора. Тука азъ даже казвамъ, че има това; тука има нѣщо подобно, има извѣстни закононарушения, защото вие виждате редъ слѣдствени дѣла за подкупъ, за нераздаване карти, за служене съ чужди карти и още редица насилия, които сж могли горѣ-долу да повлияятъ на изхода на избора; но въ всѣки случай, тѣ не сж отъ такова естество, щото да ни убѣдятъ, даже като ги констатираме тѣй, както сж въ контестацитѣ, че ако не бѣха извършени, щѣха да ни дадатъ по-другъ резултатъ отъ онзи, който днесъ е налице, и слѣдователно, въ слѣдующата Камара, или още сега, ако се направи анкетата, пакъ ще да се намѣримъ на сѣщото положение, и щемъ-не-щемъ, ще трѣбва да утвърдимъ избора.

За да запазимъ това, което досега вардихме въ тази Камара, за да не може да се упрекне тя въ какво да е пристрастие, или че се е имало желание да се фаворизиратъ нашитѣ приятели, а се подлагатъ на анкета нашитѣ противници, азъ ще гласувамъ за утвърждението на избора и бихъ молилъ всички приятели — поне отъ болшинството — да се съгласятъ съ мнѣнието на уважаемия Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и да гласуватъ за утвърждението на избора. Защото и да се направи анкета, пакъ сжщитѣ обстоятелства ще се установятъ и освѣтъ това, когато при другитѣ избори пригрѣнахме извѣстни начала, не бива сега да се отклоняваме отъ тѣхъ.

Моля да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Мантовъ.

М. Златановъ и К. Мирски: Има прѣдложение да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдседателътъ: Да, има прѣдложение да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Т. Теодоровъ: И азъ съмъ записанъ.

Прѣдседателътъ: Има и други записани.

Обаждатъ се: Нѣма нужда.

Прѣдседателътъ: Има прѣдложение да се прѣ-
кратятъ дебатитѣ.

В. Мантовъ: Искамъ послѣдна дума. Хвърлятъ
се обвинения отъ г. Бабаджанова за подкупъ; това
искамъ да разясня.

Докладчикъ М. Ничевъ: Тѣ не сж отъ г. Ба-
баджанова, а отъ дѣлото.

Прѣдседателътъ: Не сте записани, г-нъ Ман-
товъ. Има прѣдложение да се прѣкратятъ деба-
титѣ. Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители е
съгласенъ съ това прѣдложение, да си вдигне рѣ-
ката. (Мнозинство) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

В. Мантовъ: Какъ? Не ми давате думата?

С. Савовъ: Кандидатътъ има право да говори.
Трѣбва да му се даде думата.

Прѣдседателътъ: Г-нъ Мантовъ, имате думата.

В. Мантовъ: Г-да народни прѣдставители.

Обаждатъ се: Гласува се вече. Дебатитѣ сж
прѣкратени.

Прѣдседателътъ: Г-нъ Мантовъ е избранъ отъ
тази околия и има всѣкога право да взема думата.

В. Мантовъ: Редъ засѣдания чуваме отъ устата
на г. Министра на вътрѣшнитѣ дѣла да ни казва,
че по посока не трѣбва да се говори, но трѣбва да
търсимъ факти. И азъ ще ви изложя нѣкои факти
и ще моля почитаемото Народно събрание да има
търпѣние да ме изслуша и по тѣхъ да сѣди. Ду-
митѣ, които изказа г. Бабаджановъ, че имало на-
чало на писменни доказателства за подкупъ и пр.,
сж думи безосновни, защото не е достатъчно да се
подадатъ 10 заявления до единъ слѣдователъ, който
образува по тѣхъ слѣдствени дѣла, и да се каже,
че има начало на писменни доказателства, че по
избора има подкупъ. По настоящия изборъ има
двѣ контестації. Първата се отнася за г. Кесимъ
Зааде. Каза се отъ самия докладчикъ, че споредъ
свѣдѣнията, които е добилъ отъ секретаря въ Ми-
нистерството на външнитѣ дѣла, той не може да се
счита за духовно лице затуй, защото по мюсюл-
манската вѣра, макаръ че е свършилъ духовно
училище, той се счита, че има духовно звание, ко-
гато изпълнява тая длъжностъ.

С. Савовъ: Да си съблѣче формата.

В. Мантовъ: Отъ прѣдставеното удостовѣрение
отъ Шуменското градско-общинско управление се
установява, че отъ 1904 г. той не е изпълнявалъ
никаква духовна длъжностъ; слѣдователно, нѣма
духовно звание. Самото IX-то обикновено Народно
събрание по избора на сѣщия този г. Кесимъ Зааде

на стр. 179 отъ дневницитѣ виждаме, че се
признаса и го счита, че не е духовно лице. Но
г. Савовъ казва: нека си съблѣче формата.

С. Савовъ: Да.

В. Мантовъ: Ще ви кажа и за това. Да си съ-
блѣче формата и Османпазарскиятъ мюфтия, който
не въ установени срокъ си е далъ оставката и ко-
гото болшинството утвърди; той не слѣдъ 10 дена
отъ излизането на указа си даде оставката, а
10 дена прѣди избора и бѣше избранъ, безъ да
си съблѣче формата. Вие утвърдихте това лице
затова, защото е отъ болшинството.

Второто заявление е, че изборътъ на г. Кесимъ
Зааде е опороченъ затова, защото имало писма, съ
които той се прѣпорѣчвалъ, като лице приятелъ
или поддържателъ на Султана. Освѣнъ това г. ми-
нистеръ Такевъ каза, че въ тѣзи писма имало
заплашвания, че щѣли да бждатъ хвърлени въ мо-
рето тѣзи, които не щѣли да гласоподаватъ за тази
листа. Азъ вѣрвамъ, че г. Такевъ има грѣшка;
втората частъ на казаното отъ г. Такева, че щѣли
да бждатъ хвърлени въ морето, е въ контестаціята,
а въ самото писмо такова нѣщо нѣма.

С. Бабаджановъ: Така се е агитирало.

В. Мантовъ: Че се е агитирало така, нѣмате
доказателство. Най-сетнѣ, провѣрете го.

Говори се, г-да народни прѣдставители, че е
имало морално влияние и че това морално влияние
е било упражнявано съ писмото и съ въздѣйствието,
което е направилъ г. Кесимъ Зааде. Г-нъ Краевъ
най-много е искалъ да използва моралното влияние
и за доказателство на това ще ви чета телегра-
мата на г. Такева, която е официална, която носи
номеръ 19.455. Г-нъ Краевъ на 24, единъ денъ
прѣди избора, напечатва тази телеграма и я
прѣсва въ цѣлата околия. И ще видите, че тя не
е нищо друго, освѣнъ едно генерално пълномощно,
което се дава на г. Краева да урежда партийнитѣ
работи и всичко, каквото направи, е одобрено отъ
министра. И г. Краевъ, намѣсто да печата възвание,
е напечаталъ тази телеграма и си е послужилъ
съ нея. Тя е съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Г-ну Атанасъ Краеву,

Съ възмущение прочетохъ антрефилето въ бр. 47
на „Народна воля“. Изложеното въ него е отвра-
тителна интрига. Моля не обръщайте внимание на
зловни интриги. За Шуменския окръгъ Вие сте
човѣкътъ, който урежда партийнитѣ въпроси. По-
знавамъ Ви за смѣлъ и добъръ борецъ и не се
съмнявамъ, че и утрѣ ще излѣзете побѣдителъ.

Такевъ.“

Подадена въ София, на 24 май, подъ № 19.455. Тази
телеграма г. Краевъ я публикува. Не обвинявамъ
г. Такева, че му е подалъ тази телеграма, защото
г. Такевъ, когато е подавалъ телеграмата, не е
казалъ на г. Краева, че той трѣбва тогава да я

публикува, но искамъ да кажа, че това наричамъ морално влияние, защото той, я отпечатахъ като възвѣщение и я прѣскалъ, като нафора. Отъ резултата, който имате, виждате, че изборътъ е рѣшенъ съ 400 гласа противъ Краева и съ 600 гласа противъ другия кандидатъ.

Г-да народни прѣдставители! Нѣма защо да се чудите, че изборътъ въ Шуменската градска околия е спечеленъ отъ съединената коалиция между народняци и либерали, защото тая коалиция не съществува за пръвъ пътъ, а тя съществува отъ 1902 г., и г. Такевъ има възможностъ да провѣри, като Министъръ на вътрѣшнитѣ работи, че тази коалиция взема петъ години наредъ повече отъ 1.000 гласа въ градскитѣ избори въ Шуменъ. Въ врѣме на кабинета на г. Данева, коалицията на либерали и народняци е взела 1.100 гласа и пропадна въ избора съ 90 гласа. Въ врѣме на Петкова въ градскитѣ избори на 14 августъ 1905 г. същата коалиция безъ г. Кесимъ Зааде, се бори противъ листата на стамболовиститѣ и противъ съединената листа на г. г. Краевъ, Бакаловъ и Д-ръ Кърджиевъ и взема 1.230 гласа повече. Слѣдователно, не е чудно, че либералната и народната партии, които сж въ коалиция отъ 6 години, дѣто въ избора на 25 май сж получили 1.380 гласа; получили сж само 100 и нѣколко гласа повече. Ако цитирамъ това, то е затова, защото г. Р. Маджаровъ завчера цитираше, какъ се е развивала демократическата партия въ Сливница.

Тѣй щото, азъ намирамъ, г-да народни прѣдставители, че всички тѣзи обвинения не сж подкрепени съ нищо, сж неоснователни, и оставамъ на усмотрѣнието на почитаемото Събрание, ако иска, да анкетира избора. Отъ анкета не ме е страхъ.

Прѣдседателътъ: Г-нъ Министърътъ на вътрѣшнитѣ работи има думата.

Министъръ М. Такевъ: Г-да народни прѣдставители! За бившия подпрѣдседателъ на Народното събрание и повече отъ 15-годишенъ общественъ дѣятелъ г. Краевъ заслужава още нѣколко думи да се кажатъ. И ги казвамъ за да обясня овази неофициална, както я нарѣче г. Мантовъ, телеграма, която азъ отправихъ на г. Краева въ сѣбота прѣди избора. № 19.455 е номеръ на телеграфната станция, а не е мой номеръ, защото азъ, като министъръ, депеши не давамъ на наши съпартизани. Историята на тази телеграма е слѣдующата: въ сѣбота получавамъ въ единъ пликъ в „Народна воля“, който се издава въ гр. Шуменъ, и се издава, мисля, отъ народняцитѣ. Въ него имаше една статия, въ която се значи: министъръ Такевъ агитира противъ Краева, министъръ Такевъ е противъ Краева, министъръ Такевъ иска да се не избере Краевъ, министъръ Такевъ издава заповѣдъ да се унищожи изборътъ на Краева — се въ този духъ цѣла колона. Какво трѣбваше да направя азъ? Трѣбваше да направя туй, което

направихъ: „Г-нъ Краевъ, телеграфирамъ му, съ възмущение прочетохъ статията въ „Народна воля“, че азъ съмъ ималъ нѣщо противъ Васъ. Вие сте за мене единъ отличенъ общественъ дѣятелъ, а като демократъ, вие сте човѣкътъ, който ръководи партийнитѣ работи въ Шуменския окръгъ. Вѣрвамъ, че и утрѣ ще излъзете тѣй побѣдителъ, както сте били много пъти. — Такевъ“. Тази е депешата, която отправихъ да успокоя г. Краева, да не вѣрва, че азъ, като неговъ приятелъ, а още повече като министъръ, могълъ съмъ да му врѣди, съмъ отивалъ нѣкъдѣ задъ кулиситѣ да дѣйствувамъ за проваляването на неговата кандидатура. Мой нравственъ дългъ бѣ и ако бѣхъ получилъ „Народна воля“ съ същото съдържание за г. Мантова, щѣхъ пакъ да го направя. Министъръ Такевъ нѣма нищо противъ никого. Всѣки, който може да се избере, да заповѣда тукъ, ако може да се избере. И за да види г. Мантовъ доколко въ това отношение азъ и г. Краевъ сме скрупулoзни, ще му кажа и този фактъ. Азъ получихъ отъ Прѣславъ повече отъ 15 писма, въ които ми се казваше: „Г-нъ Такевъ, ела нашата околия не заслужава ли да прѣминешъ прѣзъ нея? Народътъ иска да те види, иска да те чуе.“ Но г. Краевъ, за да подчертая думитѣ на г. Бабаджанова, е казалъ: „Не желая министри да дохождатъ да агитиратъ въ моята околия, не желая да казватъ утрѣ, че министритѣ съ своето влияние сж могли да ме избератъ; азъ съмъ човѣкъ, който повече отъ 15 години вода тукъ борба, азъ ще я изнеса на свой грѣбъ.“ И азъ казахъ: нѣма да отида нийдѣ въ Шуменско, въ Шуменъ и Прѣславъ. Отидохъ само прѣзъ Османъ-Пазаръ въ Ески-Джумая и отъ тамъ право за насамъ. Както виждате, г. Краевъ не само не е ималъ намѣрение да въздѣйствува нѣкому морално, но сме се старали, г. Краевъ и азъ, да отстранимъ всѣкакво подозрѣние за морално въздѣйствие върху избирателитѣ. Толкова е искалъ г. Краевъ да тури борбата на идеална почва — „който желае да гласоподава за мене, казвалъ той, да заповѣда: народътъ ме познава отъ толкова години.“

Но тукъ ще ми позволи г. Краевъ да му кажа, че не може човѣкъ да се ослабя на миналото врѣме, а работа трѣбва, защото нови поколения израстваха, нови идеи възлѣзватъ обществото и това общество иска да влѣзешъ въ общение съ него. Вѣрно е, че г. Краевъ е извѣстенъ общественъ дѣецъ въ Прѣславъ, вѣрно е, че г. Краевъ е почтенъ човѣкъ, вѣрно е, че г. Краевъ е ходилъ, но не по-малко е вѣрно, че неговитѣ противници сж наддѣлѣли съ своето ходене. Нѣма за какво да се сърдимъ. Тѣ сж тукъ добри дошли, народътъ ги е пратилъ и вие ще имъ кажете: добри дошли.

Прѣдседателътъ: Има двѣ прѣдложения: едното на комисията, да се анкетира изборътъ, и другото на г. Козарева, подкрепенъ отъ г. Такева, да се утвърди изборътъ.

Ще туря на гласуване предложението за утвърждение на избора.

С. Савовъ: Не, първото, на комисията за анкетиране.

Прѣседателъ: Ще туря на гласуване предложението на комисията. Който е съгласен да се анкетира Шуменският изборъ, моля да си вдигне ръката. (Малцинство) Не се приема.

Който е за утвърждението на избора, моля, да си вдигне ръката. (Мнозинство) Утвърждава се.

По въпроса за г. Кесимъ Зааде, като духовно лице, има предложение да се признае, че той е избираемъ.

Нѣкои прѣдставители: Отъ комисията нѣма такава предложение.

Прѣседателъ: Понеже часътъ е миналъ 5...

Прѣседателъ: **Х. Славейковъ.**

Секретари: { **П. Войниковъ.**
В. Александровъ.

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**

Министъръ М. Такевъ: Азъ моля да се вдигне засѣданието и слѣдующето засѣдание да бѣде утрѣ въ 2 ч. подиръ обѣдъ, като се продължи дневниятъ дневенъ редъ.

Прѣседателъ: Ще съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постъпило запитване отъ Старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Шиваровъ до г. Министра на външнитѣ работи за паритѣ, които е получилъ отъ Ромѣнското правителство Юрданъ Йоновъ за смѣтка на Орѣховскитѣ граждани.

Идущето засѣдание ще бѣде утрѣ въ 2 ч. подиръ обѣдъ съ дневенъ редъ: продължение на дневния дневенъ редъ.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 6 ч. подиръ пладне)

Подпрѣседатели: { **Н. Гимиджийски.**
Н. Кжневъ.